

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Andra kammaren.

Nr 27.

Torsdagen den 25 april.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9, den 10, den 12 och den 13 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Härmed intygas att riksdagsman Magnus Pehrsson på grund av sjukdom är förhindrad att fullgöra sitt riksdagsmannauppsdrag under tiden fr. o. m. den 25 april 1935 och tillsviare.

Länslasarettet i Hörby den 23 april 1935.

E. Lindqvist,
med. dr.

Att riksdagsman August Lundén, Mosseberg, Sandhem, på grund av mag-sjukdom är förhindrad att tillsviare delta i riksdagsarbetet intygas härmed. Falköping, lasarettet den 23 april 1935.

Uno Lindgren,
lasarettsläkare.

§ 3.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt nedan omförmälda, uti bankoutskottets memorial nr 39 och 40 samt statsutskottets memorial nr 84 föreslagna voteringspropositioner rörande frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning. nämligen:

1:a omröstningen

(enligt bankoutskottets memorial nr 39):

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad i den vid punkten A) 2) av bankoutskottets utlåtande nr 32 fogade reservationen hemställt eller att riksdagen må besluta, att riksgäldsdirektören skall såsom arvode åtnjuta 25,000 kronor för år med rätt för fullmäktige att, därest riksgäldsdirektören utses utom fullmäktige, därutöver tillerkänna honom ett tilläggsarvode till högst samma belopp som det till fullmäktig utgående arvodet; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid punkten A) 2) av utlåtandet fogade reservationen med den ändring, att orden »åtnjuta 25,000 kronor» skola utbytas mot orden »åtnjuta 19,000 kronor» och

Andra kammarens protokoll 1935. Nr 27.

alltså beslutit, att riksgäldsdirektören skall såsom arvode åtnjuta 19,000 kronor för år med rätt för fullmäktige att, därest riksgäldsdirektören utses utom fullmäktige, därutöver tillerkänna honom ett tilläggsarvode till högst samma belopp som det till fullmäktig utgående arvodet.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 67 Ja och 142 Nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 87 Ja och 49 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller.. 67 Ja och 142 Nej, sammanräkningen visade 154 Ja och 191 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 84):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må

a) med bifall till herr E. B. Anderssons m. fl. och herr Nilssons i Hörby m. fl. förevarande motioner (I: 122 och II: 299) samt i anledning av såväl herr J. B. Johanssons m. fl. och herr Lindmans m. fl. motioner (I: 6 och II: 18) som ock herr Meyerhöffers m. fl. motion (II: 273), till det *frivilliga skytteväsendets befrämjande* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 147,625 kronor,

b) medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, må från förefintliga reservationer under anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under budgetåret 1935/1936 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma tid äro eller kunna varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat avslå såväl statsutskottets i utlåtandet nr 4, punkt 17:o), gjorda hemställan som de av herr J. B. Johansson m. fl., herr Lindman m. fl., herr E. B. Andersson m. fl., herr Nilsson i Hörby m. fl. och herr Meyerhöffer m. fl. väckta motionerna (I: 6 och II: 18, I: 122 och II: 299 samt II: 273) rörande anslaget för budgetåret 1935/1936 till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 98 Ja och 110 Nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd,

hade utfallit med	82 Ja och 54 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller ..	98 Ja och 110 Nej,
sammanräkningen visade	180 Ja och 164 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

3:e omröstningen

(enligt bankoutskottets memorial nr 40):

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad bankoutskottet i sitt utlåtande nr 36 under punkten 23 hemställt eller att motionen II: 100 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit vad i den vid punkten 23 av bankoutskottets utlåtande nr 36 fogade reservationen föreslagits och alltså medgivit, att förre soldaten vid förutvarande Västgöta regemente Klas Leander Grönkvist må från och med den 1 juli 1935 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 57 Ja och 146 Nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med

70 Ja och 60 Nej,	
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller ..	57 Ja och 146 Nej,
sammanräkningen visade	127 Ja och 206 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 231, angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m.

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 232, angående anslag till statens arbetslöshetskommission, kontantunderstödsverksamhet, statliga och statskommunala reservarbeten m. m. yttrade: *Vid remiss av propositionen nr 232.*

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Arbetslösheten har i vårt land minskats på ett mycket glädjande sätt, ja, jag måste säga, att det har skett en så stor förändring, att det på vissa platser och inom vissa yrken icke finns någon arbetslöshet alls, utan att det där i stället råder brist på arbetare. Detta gäller särskilt jordbruket. Där har det blivit så ont om arbetskraft, att det på vissa håll knappast finns någon möjlighet för jordbrukarna att uppbringa

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

dylik. Så är förhållandet i Västergötland, Halland och många andra provinser. För närvarande pågår vårarbetet som bäst nere i våra bygder, men det är nästan omöjligt att kunna utföra det rationellt, därför att man icke kan få tillräckligt med arbetsfolk. Jag skall bara nämna ett litet exempel, som belyser, hur svårt det därvidlag är. På en arbetsförmedling hade det varit efterfrågan från jordbrukarhåll på 60 drängar, men där hade icke en enda kommit och anmält sig. Detta visar, hur verkligt oroväckande tillståndet på detta område är i vissa trakter av vårt land.

Jag skulle härmed vilja säga, att jag hoppas, att alla de, som ha med denna sak att göra, statens arbetslöshetskommission och andra, just behjärta, hurudant förhållandet är för jordbrukarna, så att, när det kommer in anmälningar om understöd, de arbetare, som kunna användas i jordbruket, också bli hänvisade till jordbruksarbete.

Under de förhållanden, som nu ha inträtt, anser jag alltså, att det är obehövt att anslå så många miljoner för arbetslöshetens bekämpande, och särskilt bör anslaget till kontantunderstöd helt indragas. Man bör i stället gå in för att avveckla de förhållanden som hittills varit rådande härvidlag. Om vad jag här sagt, kommer att vinna beaktande i den utsträckning, som är möjligt, skall jag vara tacksam.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Det föreligger intet skäl att upp-riva en debatt i denna fråga, men jag har icke kunnat underlåta att begära ordet med anledning av det anförande, som här hölls av min bankkamrat herr Bengtsson i Kullen.

Jag har vid åtskilliga tillfällen både inom och utom riksdagen tillåtit mig påpeka, att den arbetslöshetspolitik, som bedrives, måste konsekvent leda till en avfolkning av landsbygden och försvåra möjligheterna för jordbruket att erhålla arbetskraft. Riktigheten av detta mitt påpekande har bestritts icke minst av det parti, vilket herr Bengtsson i Kullen numera tillhör. Endast för att konstatera, att han nu har kommit till samma erfarenhet, som jag redan tidigare gjort, och nu är inne på samma linje, som jag sedan länge varit, har jag tillåtit mig begära ordet. Det är lyckligt, att en omvändelse går i den riktningen, att man nödgas erkänna, att vad som tidigare påpekats från vissa håll, men som man då underkänt, nu befinnes vara full sanning.

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Jag ber att få säga, att min läns-kamrat även härvidlag *tagit fel*, och det är icke ovanligt att så sker. Jag har aldrig förnekat, att det varit betänkligt att lämna alla dessa miljoner till arbetslösheten, och jag har aldrig sagt annat, än att det varit bekymmer-samt att få folk till jordbruket. Det är ju mycket möjligt, att det kan gå lättare att få folk, när det gäller arbete i trädgårdar, men när det gäller det rena jordbruksarbetet, har det sedan många, många år tillbaka varit mycket svårt att få arbetskraft, därför att jordbruket *icke kunnat* betala arbetet så högt som en del andra näringsgrenar.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag måste efterlysa logiken i herr Bengtssons anförande. Han konstaterade, att hans länskamrat, d. v. s. undertecknad, tagit fel. Jag endast fastslog riktigheten av det påstående, som herr Bengtsson nyss gjorde från talarstolen, men likväl konstaterar herr Bengtsson, att jag tagit fel.

Herr Paulsen: Herr talman! När man hör herrarna på Västgötabänken tala om att det icke är möjligt att få folk till jordbruket i Västergötland, så

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

undrar jag verkligen hur förhållandena äro där. Jag frågar: Betala västgötarna sina arbetare, så att de kunna leva på sitt arbete? I min hembygd är det ingen svårighet att skaffa arbetare till jordbruket. Det har visat sig alla år, att vill man betala ordentligt, så får man arbetare till jordbruket. När herrarna här deklarerar så, som de göra, så förstår jag ju, hur man behandlar människorna i deras bygder. Man går naturligtvis så till väga, att man icke ger människorna så mycket betalt, att de kunna leva därpå.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag tycker, att denna debatt, som herr Bengtsson i Kullen, den typiske representanten för godsägarna, här dragit upp, är nog så klarläggande för den socialpolitiska åskådningen på det hållet. Man har från storagrarnas sida krävt och fått det ena efter det andra, margarin-skatt, mjölkskatt, spannmålsreglering och allt möjligt. Det finns snart sagt ingenting, som icke dessa svältfödda herrar representanter för sina svältfödda kolleger krävt och fått av riksdagen. Men ännu äro de icke nöjda, utan nu stiga de upp för att deklarerar, att det är nödvändigt, att *arbetslöshets*politiken ytterligare försämras, för att de skola kunna erhålla ännu billigare arbetskraft.

Vad föreligger då, herr talman, för bevis för att det icke finns tillräckligt med billig arbetskraft även för jordbruket? Så långt jag följt med — jag läser dock dagligen en rad tidningar —, har det i ett par tidningar stått några notiser från Halland och någon från Västergötland, där det utan vidare förklaras, att jordbruket icke får arbetskraft. Det finns icke någon som helst officiell statistik över att arbetslösheten är avvecklad och att det alltså icke skulle gå för sig att erhålla arbetskraft för jordbruket, förutsatt nämligen — det var nog riktigt, att herr Paulsen tryckte på den punkten — att herr Bengtsson i Kullen och andra vilja betala, så att även jordbruksarbetarna kunna existera. Om herr Bengtsson bara ville gå till arbetslöshetsanstalterna i Stockholm och andra större samhällen, till A. K:s stämplingsställen, till arbetsförmedlingarna, till Folkets hus' fackföreningsexpeditioner de dagar, då det är stämpling där, så skulle han finna, att det alltjämt råder en *förfärande arbetslöshet*. Man tycker verkligen, att en representant för det bondeförbundet, som av den sittande regeringen blivit övergött med hjälpåtgärder, borde ha reda på dyligt samt icke stiga upp och hålla ett sådant tal, som herr Bengtsson gjorde. Jag hoppas, herr talman, att det talet noggrant refereras i den svenska pressen, så att de fattiga småbönder, som *icke* blivit hjälpta genom nuvarande jordbrukspolitik, och arbetarna, både de arbetande och de arbetslösa, få se, vad det är för politik som man strävar efter från agrarernas sida.

Det är långt ifrån, herr talman, att regeringen enligt vår mening, åt vilken vi också skola komma att giva uttryck i en motion, begärt för mycket, om det överhuvud är meningen, att det skall bedrivas en sådan arbetslöshetspolitik, att de arbetslösa kunna leva utan att lida nöd för framtiden, den har tvärtom begärt alldeles för litet.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Endast ett par ord. Jag skall, sedan jag sagt några ord till herr Paulsen, söka återföra debatten till lugna banor.

Herr Paulsen gjorde ett häftigt utfall och sade, att om vi i Västergötland icke kunde få folk till jordbruket, så berodde det på, att vi icke gäve dem tillbörligt betalt. Det nu påpekade förhållandet — bristen på arbetskraft vid jordbruket — är icke särskilt typiskt för Västergötland eller Skaraborgs län, det har också rapporterats från ett annat, herr Paulsen mera närliggande län.

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

För övrigt vill jag säga, att jordbrukarna i Västergötland ingalunda betala sina arbetare sämre, än vad man gör i andra delar av landet, och där är ingalunda sämre ställt med bostäderna, så att Skaraborgs län behöver i den delen icke få någon skam på sig.

Jag skulle emellertid vilja säga en annan sak, och det är egentligen den, som har varit anledningen till att jag både här i kammaren och utom denna många gånger har tagit upp denna fråga. Det gäller det allvarliga problemet, om icke vår nuvarande arbetslöshetspolitik i så måtto är felaktig, att den ovillkorligen bidrager till en avfolkning av landsbygden och därmed till att åtskilliga av de stora arbetsmöjligheter, som finnas på landsbygden, icke bli utnyttjade.

Även om det är sant, som herr Kilbom här uttalade, att det finnes en stor och betydande arbetslöshet, så måste vi komma ihåg, att denna icke är förlagd till landsbygden utan till städer och stadslänkande samhällen, medan det på landsbygden i stor utsträckning finnas arbetstillfällen, vilka emellertid icke kunna utnyttjas, med mindre man kommer ned till vissa rätt låga omkostnader, ty arbetets utförande är icke möjligt under andra omständigheter. Jag tror, att om vi skola lösa hela det stora problemet om arbetslösheten och om folkets försörjning i landet, är det nödvändigt att vi mera än hittills inrikta oss på att tillse, att icke arbetskraften, d. v. s. lantbefolkningen, söker sig från landsbygden till städer och stadslänkande samhällen. I annat fall är det icke möjligt att lösa frågan, utan då få vi en permanent, stor arbetslöshet i samhället, vilket ingalunda är från någon synpunkt önskvärt.

Herr Carlström: Herr talman! Jag hade icke tänkt att lägga mig i konkurrensen på Västgötabänken om denna sak. Men då från ett par talare framskymtat, att det icke skulle ligga någon sanning i talet om brist på arbetsfolk vid jordbruket och då man också starkt understrukit, att denna brist beror på, att man betalar arbetsfolket så dåligt, anser jag mig pliktig att vittna om från vårt län, att det även där faktiskt är mycket svårt att nu få folk till jordbruket. Jag skall icke tala om den kvinnliga arbetskraften, t. ex. då det gäller jungfrur, som man vill skola sköta sysslor i ladugårdar o. s. v. Det har länge, även under den svåraste arbetslöshetstiden, varit svårt att få folk till sådant arbete.

Jag talade vid en lantbrukare där hemma i går. Det är en man, som — därom är jag övertygad — icke ljuger. Han sade, att han hade skaffat sig ett par hästar till för att kunna utföra vårarbetet i år i ordinär tid, men han hade icke fått fatt i någon körkarl. Han finge väl sälja hästarna igen, mente han. Den mannen hesiterar sannerligen icke, herr Kilbom, för att betala, om han får en arbetare, som sköter om hästarna.

Det var rätt länge sedan jag hörde talas om att det i Vetlanda — det var vid ett månadsmöte förra månaden — formligen hade varit auktion, kan man säga, på drängar där. Det är tyvärr så nu, vad det sedan beror på, att det är mycket stor brist på arbetskraft vid jordbruket. Man kan ju invända, att det nu var säsongstid, då man på en gång behövde betydligt mera folk i gårdarna. Kanske är det detta, som gör, att det nu inte går att uppbringa folk. Jag kan för min del egentligen icke vittna om, att det är så många fall, då folk hellre gått till arbetslöshetskommissionens arbetsplatser och till de vägarbeten, som arbetslöshetskommissionen utför. Man har visserligen sagt, att i en viss socken skulle verkligen bondpojkar säga, att de ville icke släppa arbetslöshetskommissionens arbeten för ett par månader under vårjordbruket för att sedan mista sin »anställning» där, men jag vill dock icke anklaga arbetslöshetskommissionen eller systemet. Jag vill bara omvittna, att det verkligen är

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

på det sättet, att det råder brist på arbetsfolk och att man tydligen också måste taga hänsyn till detta, då man går att behandla de arbetslöshetsfrågor, som föreligga.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Den fråga, som tagits upp i diskussionen i dag, veta vi ju ganska litet om. Det är på det sättet, att socialstyrelsen helt nyligen satt i gång med en utredning om hur det kan förhålla sig på detta område. Det vore kanske bäst att något spara sina omdömen, tills den utredningen föreligger.

Emellertid skulle jag vilja göra gällande, att det tal, som föres om att arbetslöshetspolitiken skulle verka försvårande för jordbruket att erhålla arbetskraft, det talet måste vara i hög grad överdrivet. Ty om man med litet omsorg studerar arbetsförmedlingarnas rapporter, vad är det då man finner? Jo, man finner, att det är brist vid jordbruket på yngre drängar, alltså folk i 17, 18, 19 eller 20 års åldern. Det är vidare brist vid jordbruket på yngre kvinnlig arbetskraft för mjölkning. Det är brist också i städer och samhällen på yngre arbetskraft. Det finnes ju icke mycket kvar av ungdomsarbetslösheten. I många stora städer är det helt enkelt omöjligt att erhålla springpojkar i tillräckligt antal. Det är alltså på det sättet, att arbetslösheten är företrädesvis befintlig bland sådana arbetarkategorier, som icke efterfrågas. Det är väl ingen makt i världen, som kan råda bot därpå, att det icke finnes någon arbetslös kvinnlig yngre ungdom, som vill mjölka. Det kan man icke frambringa genom någon ändring i arbetslöshetspolitiken.

När det är som det förefaller vara, att den yngre manliga arbetskraften är upptagen både på landet och i städer och samhällen, vad nyttar det då, att det finnes stora grupper av arbetare, som äro arbetslösa men tillhöra kategorier, som icke efterfrågas? Det kan ju icke ha någon betydelse för arbetslöshetspolitiken.

Jag har icke med detta sagt, att det icke finnes exempel och tillfällen, då både det ena och det andra kan vara riktigt. Det kan naturligtvis hända i mera enstaka fall, att folk är i reservarbete, trots att de skulle kunna få anställning vid jordbruket. Det finnes också fall, då jordbruket icke kan erhålla tillräcklig arbetskraft just av den anledning, som herr Paulsen påpekade, nämligen att jordbrukarna erbjuda sådana löner, att det är både synd och skam. Jag hörde till exempel nämnas från fullt vederhäftigt håll, att på ett ställe i Skåne hade en jordbrukare anställt en gift man med fyra minderåriga barn för 60 kronor i månaden utan några naturaförmåner. Det ligger ju i sakens natur, att jordbrukare, som erbjuda sådana löner, måste bli utan arbetskraft.

Det finnes emellertid fullt arbetsdugliga människor, för vilka samhället måste i största utsträckning sörja, så att dessa människor få sitt livsuppehälle. Jag skulle därför vilja råda kammaren att avvakta, vad socialstyrelsens utredning kommer att medföra. Jag tror, med hänsyn till de upplysningar man hittills kunnat få, att denna utredning kommer att visa, att frågan är av helt andra och mindre proportioner än vad man här från olika håll vill göra gällande.

Herr Paulsen: Herr talman! När man beklagar sig över att man icke har arbetare vid jordbruket, hänger detta i mycket stor utsträckning samman med det förhållandet, att man numera på många ställen icke har fast anställd personal. Man har arbetarna så länge man behöver dem. Man avskedar dem på hösten, och sedan få de gå arbetslösa hela vintern, med undantag för en och annan dag. Är det då konstigt, om de söka arbete på annat håll och att i

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

det ögonblick de behövas vid jordbruket, man icke kan få in folket? Det är ju helt naturligt. Men på de ställen, där man har fast anställd personal under hela året där har man också tillräckligt med arbetare för jordbruket.

Herr Magnusson i Skövde talade om att man borde förhindra människorna att flytta från landsbygden till städerna, ty i städerna bleve de arbetslösa. Herr Magnusson i Skövde känner icke till hur förhållandena äro. En arbetare, som bor utanför en stad och som haft arbete där, men nu kommer in till staden och söker arbete där, får icke något arbete. Icke en enda man från en socken utanför en stad får arbete i staden utan att flytta dit. Först om han flyttar dit och tager med sig sin familj och skriver sig där, får han arbete.

Det går lätt att så där lättvindigt resonera, men när man skall handla blir det en annan sak, då måste man se till att få existensmöjligheter.

Herr **Pehrsson** i Bramstorp: Herr talman! Det förefaller som om påskledigheten har ingivit nya impulser, och skola de bära i sitt sköte en sådan diskussionslusta, som gett sig till känna i dag, få vi väl bereda oss på ett intensivt arbete både natt och dag den tid som är kvar. Jag skulle beträffande denna fråga vilja säga, att vi hava från vårt parti gått in för att vidtaga åtgärder i fråga om arbetslösheten, då åtgärder varit påkallade. Konjunkturnerna hava nu förbättrats, och det är klart att större sysselsättning råder inom den fria företagareverksamheten. Men det oaktat få vi väl konstatera, att det fortfarande finns arbetslöshet å vissa orter, och då vi här tidigare hava prövat dessa frågor sakligt, förutsätter jag, att utskottet även i år skall pröva dem på samma sakliga sätt. Riksdagen har ju varje år godkänt vad utskottet skrivit, att man skulle utvidga kontrollen och göra den så sträng som det överhuvud taget vore möjligt. Detta har utskottet skrivit de båda sista åren, och är det den sortens arbetslöshetspolitik, som herr Magnusson i Skövde icke kan vara med om, så förstår jag honom icke, ty den har åstadkommit en effektivare kontroll än som tidigare varit fallet. Nu är det visserligen klart, att det fortfarande brister mycket i kontrollen, och därför hoppas jag, att utskottet skall beakta vad som ytterligare behöver vidtagas från de kontrollerande myndigheternas sida.

Därutöver vill jag säga, att socialstyrelsen nu har satt i gång med en undersökning. Vad som brister är naturligtvis, att hänvisningsförfarandet i stor utsträckning icke tillämpas så som det enligt riksdagens beslut skulle tillämpas. Jag tror att om hänvisningsförfarandet tillämpades på det rätta sättet, komme man ifrån en del av de olägenheter, som nu faktiskt råda. Jag skall lämna därhän vad anledningen är. Jag tror inte herr Paulsens uttalande är till alla delar riktigt. Jag vet en rätt stor jordbrukare på min ort, som var i ganska stort trångmål för att få arbetsfolk vid vårens inträde, enligt vad han omtalade när jag träffade honom, men som hänvänt sig till arbetsförmedlingen, och därefter fått 60 arbetare på en dag. Följaktligen menar jag, att om denna sak handhaves på ett riktigt sätt, är det icke så farligt som man säger. Men det är på detta sätt saken skall handhavas, och jag vill uttala den förhoppningen, att utskottet uttryckligen skriver, huru det hela skall fullföljas i fortsättningen.

Därutöver skulle jag vilja säga, att då nu herr Magnusson i Skövde har valts in i statsutskottet och t. o. m. sitter på den avdelning, som har att behandla detta ärende, så får man väl hoppas, att frågan skall bli ytterligare noggrant ventilerad, särskilt som herr Magnusson redan nu vid remissen av ärendet tar till orda och lägger fram vissa synpunkter. Det är då att hoppas, att han skall få utskottet med sig, när det gäller att avhjälpa de brister i di-

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

rektiv och annat som eventuellt förut icke ha uppmärksamrats, då där suttit en annan representant från samma parti som herr Magnusson i Skövde.

Jag vill med dessa ord bara uttala den förhoppningen, att riksdagen, med beaktande av den konjunkturförbättring, som inträtt, i fortsättningen skall lyckas hålla huvudet kallt och å ena sidan vidtaga de åtgärder, som erfordras till hjälp åt de människor, som verkligen icke kunna skaffa sig arbete i fria marknaden, men å andra sidan också se till, att hela arbetslöshetsorganisationen kommer att fungera på sådant sätt, att människor, som kunna få sysselsättning i fria marknaden, icke sysselsätts med statliga arbeten. Jag tror icke heller det skadar, om det i riksdagen säges ifrån, att det syndas mycket icke minst ute på landsbygden, där vägstyrelserna till stor del utgöras av jordbrukare, därutinnan att man har arbeten i gång i stor omfattning även då man behöver mycken arbetskraft vid jordbruket. Enligt mitt sätt att se är detta överhuvud icke försvarligt, och i mitt våghållningsdistrikt bruka vi, som jag framhöll 1933, koppla av så mycket vägarbete man kan, de tider då jordbruket behöver arbetskraft, för att då jordbruket icke behöver denna arbetskraft, utöka vägarbetena. — Detta gäller vanliga vägarbeten, icke statskommunala. Man brukar ju säga, att folk i alla socknar hava sitt arbete förlagt till vissa egendomar, och då hjälpa de till där under den bråda tiden, men under den andra tiden hava de tillfälle till annat arbete, och en anpassning därvidlag kan i viss mån reglera dessa förhållanden.

Herr Ström: Herr talman! Den diskussion som förts här och speciellt de inlägg, herr Magnusson i Skövde och herr Bengtsson i Kullen hava gjort, vittna om riktigheten av den gamla satsen, att aptiten växer medan man äter. Här har man från det hållet lyckats pressa ned nödhjulsarbetarlönerna och försämra hjälpen åt de arbetslösa, och nu är man färdig här med att sticka fram med nya krav om sådana försämringar. Det träffades ju en prisuppgörelse våren 1933, och därvid fastställdes bl. a. priset på smör till 2.30 kr. per kg, priset på vete till 19 kr. per 100 kg, och priset på råg till 18 kr. samtidigt med att man höjde nödhjulsarbetarlönen efter en viss skala, som man kom överens om. Men medan det som överenskoms beträffande jordbrukets produkter står kvar, var man den första maj 1934 färdig att ändra nödhjulsarbetarlönerna och ytterligare pressa ned dem. Då sänkte man lönen exempelvis för de sämst ställda från 3 kronor till 2 kronor 80 öre. Jag har fyra gånger framställt frågor till regeringen, varför den varit med om något sådant, men jag har icke fått svar. Bl. a. framställde jag en interpellation i vanlig ordning, men den besvarades icke, och jag förstår så innerligt väl, varför regeringen icke besvarade mina förfrågningar angående sådana åtgärder.

Det är därför betecknande, att man nu är färdig på nytt igen från borgerligt håll att vilja pressa ned litet mera. Tidigare var lönen vid nödhjulsarbetena högre och understödet var bättre, men då hördes icke dessa klagomål från jordbrukets representanter, att de icke fingo någon arbetskraft och allt detta. Nu återigen, när man lyckats pressa ned lönerna till en lägre nivå än tidigare, vilket ju framgår av den tabell som återfinnes i propositionen, då komma klagomålen. Det framgår ju av denna tabell, att, om man jämför siffrorna för medelförtjänsten vid statliga reserverbeten för 1933 med dem för 1934, minskningen i lönerna utgör 8 öre per dag för juli månad, 17 öre per dag för augusti, 23 öre per dag för september, 26 öre per dag för oktober, 27 öre för november och 8 öre för december. Tar man medelförtjänsten vid de statskommunala reserverbetena, visar det sig vid en jämförelse på samma sätt, att för juli månad var det en ökning av 9 öre, men så kommer en sänkning på samma sätt igen: för augusti månad en sänkning med 11 öre, för september 14 öre, för

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

oktober 17 öre, för november 10 öre och för december hela 30 öre — det sista är förmodligen julklappen till dem som voro sysselsatta i dessa statskommunala reservarbeten. Av dessa tabeller, som finnas i propositionen och som härröra från arbetslöshetskommissionens egna uppgifter, framgår, att man pressat ned lönerna undan för undan vid dessa nödhjälpsarbeten, men nu befarar man från visst jordbrukarhåll att de ändå äro för höga. Jag tror dock icke det är så farligt för jordbruket precis, utan det är nog mera en konkurrens om själarna, och detta framgår ju också, när man tänker på vilka det är som äro talesmän eller stridstuppar i detta fall. Man kan alltså utgå från, att man kommer att försöka pressa på detta sätt undan för undan, och det borde man för övrigt hava vetat om på det håll, där man släppt efter på detta sätt. Här besannas det gamla ordet, att om man ger en viss potentat ett finger, tar han hela handen. Den socialdemokratiska regeringen har givit fyra fingrar minst, det är bara lillfingret kvar, och det kommer man nog snart att ta, det också, det kan man bli övertygad om, när man hör de toner som här ljudit.

Det är alldeles riktigt, som herr Magnusson i Skövde säger, att den nuvarande arbetslöshetspolitiken är felaktig, men den är icke felaktig ur de synpunkter som han framförde, utan den är felaktig därför, att dessa arbeten icke ge de arbetslösa som hänvisas till dem så pass mycket, att de kunna leva på det. Dessutom äro stora mängder av de arbetslösa fortfarande ställda utanför och erhålla ingen hjälp. Om vi återigen gå till siffrorna i propositionen, visar det sig, att antalet hjälpsökande arbetslösa den 31 januari 1935 var 93,419, och av dessa blevo 61,973 hjälpta på olika sätt, d. v. s. 66.3 % av de arbetslösa som anmälts hos arbetslöshetskommissionen fingo någon hjälp. Men om vi jämföra dessa arbetslöshetskommissionens siffror med fackföreningarnas arbetslöshetsciffror framgår den stora skillnad, som därvidlag förefinnes. Fackföreningarna redovisa nämligen för januari månad på ungefär 425,000 undersökta en arbetslöshet av 115,000, d. v. s. 25 %. Härav framgår ju, att en stor del av de arbetslösa icke ens anse det lönt att anmäla sig för att få någon hjälp från samhället. Dessutom har man nu avstängt den arbetslösa ungdomen mellan 16 och 21 år. Det visar sig, att av dessa anmälde sig 11,069, och av denna arbetslösa ungdom har 50.7 % blivit hjälpt. I stort sett har man dock avskaffat kontantunderstöd, och det är alltså dessa arbetstjänstläger och liknande hjälpåtgärder som man tillgripit, och det gör att stora delar av den arbetslösa ungdomen icke anmäler sig längre. Samma är förhållandet med de arbetslösa kvinnorna. Det är det som är felet, att samhället nu, när det finns möjlighet, ger så dålig hjälp till dessa arbetslösa. När antalet arbetslösa tidigare var dubbelt så stort, vad sade man då? Jo, man sade, att nu är det så många arbetslösa, så att nu kan man icke ge bättre hjälp. Men nu, när antalet, åtminstone enligt arbetslöshetskommissionens rapporter, har gått ned till ungefär hälften, har man försämrat hjälpen. Det är att märka, att det är en socialdemokratisk regering, som styr här i landet. Nu har man alltså försämrat hjälpen i stället för att förbättra den, och vad betyder det? Jo, det betyder att dessa arbetslösa icke kunna efterfråga de produkter, som jordbrukets utöfvare ju äro så angelägna om att få sälja. Kunde de arbetslösa få sådana inkomster, att de hade råd att efterfråga jordbrukets kvalitetsvaror, skulle det kanske kunna lätta på den stockning, som uppstått på denna marknad. Men det bryr man sig icke alls om.

När det nu blev en remissdebatt om denna proposition, finns det i detta sammanhang anledning att fråga den nuvarande regeringen: varför tillåter den, att i arbetslöshetskommissionen sitter en borgerlig majoritet, och varför tillåter den, att besvärnämnden är sammansatt på samma sätt? Jag vet, att när vi ute i landet diskutera denna sak, krypa alltid de som skola försvara den

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

nuvarande regeringens politik bakom det faktum, att det är en borgerlig majoritet i båda dessa institutioner. Därför kan det vara anledning att ställa den frågan här i kammaren: varför tillåter denna regering, som ju skall styra här i landet, att det är en borgerlig majoritet i dessa institutioner för att där utföra den lönenedsättningsgärning, som jag här talat om, och som framgår av arbetslöshetskommissionens egna siffror? Man hade ju tänkt sig åtminstone, att det skulle varit angeläget för regeringen, om icke för annat så för prestigens skull, att se till att när man träffade en överenskommelse angående priser på vissa varor och även angående arbetskraften, att besvärsmännen bleve sammansatt på ett sådant sätt, att den hade garanterat, att nödhjälpsarbetarna också i fortsättningen hade fått den ersättning som man träffade uppgörelse om på våren 1933. Nu är denna ersättning det enda som har reducerats, medan de övriga priserna stå kvar. Den frågan är fortfarande obesvarad från socialdemokratiskt håll: När man träffar en överenskommelse, varför bevakar man icke nödhjälpsarbetslönerna lika väl som allt det andra, och varför kryper man bakom besvärsmännen och låter denna sänka och pressa ned lönerna, såsom framgår av dessa uppgifter i propositionen, utan att det vidtages en enda åtgärd från regeringens sida för att hävda de överenskomna lönerna? Detta kan icke innebära något annat än nya inviter till dem som stå på högerkanten, antingen inom högerpartiet eller inom bondeförbundet, att känna sig för och kanske framställa nya krav om ytterligare nedpressningar och sämre hjälp, för att på så sätt kunna pressa över de arbetslösa till jordbruket och där få löner, som de icke kunna leva på. Jag är alldeles övertygad om, att de arbetslösa icke hava något emot att arbeta inom jordbruket, under förutsättning att de få löner, som de kunna leva på, men det är just på den punkten som det hänger upp sig, och det är just på den punkten som det måste rättas till, om det överhuvud taget skall kunna bli tal om någon överflyttning av arbetskraften till jordbruket.

Det är väl fåfängt att vänta sig, att regeringen skall lämna några uppgifter angående dessa saker, men nu hava frågorna ställts, och jag förmodar att när de som skola försvara regeringens politik i landet komma igen och vilja krypa bakom dessa saker, så skall det icke bli så lätt, om icke regeringen själv anser sig hava skyldighet att svara på frågan, varför man tillåter dessa församlingar, som tagit sig ett så klart uttryck i dess egen proposition.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Det är icke min avsikt att ingå i något svaromål, när herr Ström åter dragit den gamla läxan han dragit så många gånger förut, men det kan ju vara skäl att med ett kort påpekande visa, huru denne representant behandlar ett officiellt material. Han har här hela tiden hänvisat till den statistik, som arbetslöshetskommissionen själv för över genomsnittslönen dels vid de statliga reservarbetena och dels vid de statskommunala reservarbetena. Han har alltså haft siffrorna framför sig och det måste alltså vara en medveten falsk framställning, som han ansett sig böra lämna. I uppgörelsen år 1933 ingingo icke några fixeringar av priser. Det fastställdes vissa grunder för beräkning av lönerna vid reservarbetena, och i dessa grunder ha icke sedan dess vidtagits några förändringar. De siffror, till vilka hänvisningar gjorts, förmåla bl. a. att medelförtjänsten vid de statliga reservarbetena vid årsskiftet 1932—1933 var 4.25 kronor per dag, vid årsskiftet 1933—1934 4.61 kronor och i december 1934, 4.68 kronor. Under denna tid ha vid vissa tillfällen lönerna varit högre än de äro för närvarande. Men om man skall bedöma effekten utifrån uppgörelsen 1933, kvarstår det som ett faktum, trots den omräkning som arbetslöshetskommissionen gjorde, att genom denna uppgörelse åstadkommits en

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

alltjämt förefintlig ökning i reservarbetslönen mot vad den var före uppgörelsen. Beträffande de statskommunala reservarbetena visar det sig, att genomsnittsförtjänsten vid årsskiftet 1932—1933 var 4.69 kronor, vid årsskiftet 1933—1934 5.43 kronor, och i december 1934 5.33 kronor. Beträffande dessa arbeten kan man alltså göra precis samma konstaterande.

Alla som hava följt med saken veta, att det förhåller sig så. Men det kan vara skäl att en gång så här öga mot öga konstatera, huru falskt en herre som herr Albin Ström använder det material, som föreligger.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag föranleddes begära ordet av herr Bengtssons i Kullen yttrande. Det förefaller mig, som om herr Bengtssons uppläggning av problemet här är en direkt fortsättning på den attack, som lantarbetsgivarföreningen gjorde förlidet år. När jag begärde ordet, var det därför att jag här ville anföra de skäl, som lågo till grund för den justering av direktiven för denna hjälpverksamhet, som skedde den 1 maj 1934, och som medförde sänkning på vissa håll av de utgående lönerna, en sänkning, som, såvitt jag förstår, icke kan vara motiverad med hänsyn till lönerna inom jordbruket.

I lantarbetsgivarnas skrivelse av januari 1934 anförde man bl. a., att en ogift dräng har en årslön på 956 kronor. Det slår man sönder i 300 arbetsdagar och säger, att det blir kronor 3.17 om dagen, och att följaktligen kronor 3.50 är en för hög nödhjälpsarbetslön. När sedan tidningspressen, framför allt högerpressen, satte i gång med sin stora trumma och under hela fjolårs-vintern trummade på denna punkt, så kom slutligen en justering, som bringade ned lönen för 127 kommuner, om jag minns rätt, till kronor 3.20 och för sju eller åtta kommuner ända ned till kronor 2.80. Denna lön var då baserad på att en ogift dräng hade en årslön på 956 kronor och på det antagandet, att man kunde få 300 arbetsdagar om året. Men, mina herrar, jag skall fråga er: Vilken reservarbetare har utsikt att få 300 arbetsdagar om året? I verkligheten kan han icke erhålla mer än 250—260. Så kontinuerligt arbetande anläggningar som sågverk och pappersmassfabriker räkna sällan eller aldrig med mer än 270 arbetsdagar per år. Och det säger sig självt, att ovädersdagar, flyttningar mellan arbetsplatserna och de avbrott, som uppstå vid helgerna, dra ned antalet. Man borde därför rätteligen dela den dränglön, som lagts till grund för beräkningen av nödhjälpsarbetarlönen, med 260 och icke med 300. Då hade man kommit till den gamla lönen kronor 3.50 eller 3.60, vilket varit rimligt och riktigt.

Men nu kommer herr Bengtsson i Kullen och gör sig till tolk för en uppfattning, som innebär, att reservarbetarlönernas storlek skulle innebära en alltför liberal hjälp från det allmännas sida gentemot de arbetslösa.

Det är mot detta, som jag har velat anföra en protest, ty det är icke rimligt och riktigt. Den justering nedåt, som gjordes i fjol, var i och för sig icke motiverad, vilket icke minst framgick av den interpellationsdebatt, som vi vid ett tillfälle i fjol hade här i kammaren. Den var icke befogad, och ännu mindre befogat är det att nu vidtagna någon ytterligare justering nedåt. Där- emot finnes det grundad anledning att göra en justering uppåt i dessa lönesatser.

Herr Hällgren: Herr talman! Upptakten till denna debatt gavs, får man väl säga, av de båda herrarna på Västgötabänken i deras kamp om själarna i det län de båda representera. Det gjordes därvidlag gällande, att arbetslösheten skulle vara mest framträdande i städer och stadsliknande samhällen. Men är det så, att uttrycket var sådant, som jag fattade det härifrån, så har

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

den, som fällde detta uttryck, icke studerat Kungl. Maj:ts proposition nr 231, där det på sidorna 63 och 64 beträffande arbetslösheten i Blekinge län kan konstateras, att man i detta län den sista december 1934 hade ett rapporterat antal hjälpsökande arbetslösa av 4,475, varav 715 voro från städerna och 3,760 från landsbygden. Om man sedan studerar de olika kommunernas siffror på sidan 64, så finner man där bl. a. en landskommun som Asarum med 461 arbetslösa. Vi ha vidare exempelvis Mörrum med 323 arbetslösa och andra kommuner såsom Sturkö, en kommun utanför Karlskrona, som brukar hava en kommunalskatt på omkring 30 kronor per skattekrona, vilken har 261 rapporterade arbetslösa. Av alla dessa rapporterade arbetslösa hade 2,930 erhållit hjälp på ett eller annat sätt, under det att 1,545 fortfarande voro ohjälpta.

Jag menar, att om man saknar en dräng på någon gård i Västergötland, så behöver väl icke detta exempel generaliseras dithän, att man anser det vara en illustration till ställningen inom hela landet. Menar man, att denna debatt skall leda till att arbetslöshetshjälpen skall inskränkas eller bliva sämre, än den för närvarande är, då undrar jag hur man skall kunna klara framtiden exempelvis i ett sådant län som Blekinge med sina höga skattebördor för kommunerna, sina höga landstingsskatter o. s. v. Man kan väl icke påstå, att hela den arbetslöshetsarmé, om jag så får säga, som Blekinge har, kan beredas arbete på jordbrukets område. Och att arbetare där nere, som hava sina stugor och sina små täppor, och vilka kanske till stor del utgöras av till hög ålder komna yrkesarbetare, skulle realisera vad de äga, därför att man på ett eller annat håll behöver en drängpojke på 17—18 år, det kan ju aldrig komma i fråga.

Jag talade häromdagen med ordföranden i arbetslöshetskommittén i en kommun, Eringsboda, och med fattigvårdsstyrelsens ordförande i samma kommun, och de beklagade sig mycket över att arbetslöshetskommissionen i dagarna hade skickat hem 13 av denna kommuns arbetslösa. Hemma i kommunen hade man intet arbete att bereda dem, och uttaxeringen i Eringsboda var 20 kronor per skattekrona. Nu hade man ingenting annat att göra än att låta fattigvården taga hand om dessa. Jag tror, att icke endast på socialdemokratiskt håll utan även på borgerligt håll inom Blekinge är uppfattningen den, att Blekinge län ännu ganska lång tid framåt måste lita till den arbetslöshetshjälp, som staten på ett eller annat sätt kan bereda de människor inom vårt län, vilka ofrivilligt blivit arbetslösa och som måste anlita samhället för att kunna existera och försörja sig.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall blott med några ord beröra vad ett par talare här sagt.

Då herr Ström här försökte sätta likhetstecken mellan mig och min bänkamrat, så behöver jag icke offra så många ord på detta, ty olikheten oss emellan är mycket stor i olika hänseenden. Herr Paulsen hade mycket stor otur, då han här på ganska lösa boliner ville rikta en beskyllning mot förhållandena i Västergötland. Genom benägen handräckning från regeringsbanken har den beskyllningen blivit lokaliserad till herr Paulsens egen provins.

Herr Hällgren talade om att det var en kamp om själarna som fördes på Västgötabanken. För min egen del är det endast så till vida en kamp, att jag verkligen här uppträtt därför, att jag anser mig vara skyldig att frälsa min egen själ genom att säga ifrån vad som är min mening och det riktiga i föreliggande, mycket betydelsefulla spörsmål.

Därefter kan jag övergå till att bemöta herr Pehrsson i Bramstorp. Han talade inledningsvis om diskussionslustan, utan att dock nämna något namn.

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

När han sedan kom att nämna endast mitt namn, förmodar jag, att det var på grund av en viss skonsamhet mot sin partivän, som han i början av sitt anförande underlät att nämna något namn. Och jag förmodar, att det förelåg fog för en sådan skonsamhet. Men jag ber, herr Pehrsson i Bramstorp, att få konstatera, att herr Pehrsson dock nu medgiver — något som han icke varit lika villig att göra tidigare, ty vi hava bytt ord tidigare i detta spörsmål — nämligen att det faktiskt råder stora missförhållanden i föreliggande avseende, icke minst på landsbygden. Jag slår fast detta. Men sedan vinderade han det dithän, att han sade, att när nu undertecknad tillhör statsutskottet och t. o. m. den avdelning, vilken har att behandla den föreliggande propositionen, så hoppades han, att jag skulle kunna rätta till vad som krokigt är, så att det skulle bliva bättre. Herr Pehrsson i Bramstorp! Jag vill icke undandraga mig att göra det lilla, jag kan i det fallet, men jag tillåter mig dock säga, att de personer och de partier, som närmast ha ansvaret för utformningen av de nuvarande arbetslöshetsdirektiven, givetvis icke ha rätt att kasta över ansvaret på en annan person och säga: här får ni bjuda till att verkligen göra det bättre; vi skola bara avvakta vad ni gör.

Jag hoppas, att jag skall kunna undvika att ytterligare begära ordet, men jag vill som slutord säga, att den fråga, som här diskuteras, är utomordentligt betydelsefull, och att det icke går att bara se den med hänsyn till det faktiskt förefintliga nuläget. Jag tror, att man har nytta av att studera befolkningsrörelserna sådana de te sig i vårt land i gängna tider. De hava åtskilligt att säga. Och jag tror, man har anledning studera, huru den nuvarande politiken verkar beträffande fördelningen i yrken, beträffande bosättning och dylikt. Går man till ett verkligt allvarligt studium av detta problem, kan det hända, att man nödgas uttala ganska hårda domar över systemet, sådant det nu är, utan att man därmed på något vis sagt, att ingenting bör göras. Jag tror, att frågan skulle vinna på att man försökte att något mera lidelsefritt och kanske även något mindre bunden av föregående ståndpunkter, diskutera densamma. Då skola vi nog kunna komma fram till en lyckligare lösning av problemet. Ty problemet måste enligt min mening lösas efter någon annan linje än den nuvarande, som dock faktiskt bidrar till två saker: dels att i viss mån konservera arbetslösheten, dels att i viss mån främja en omflyttning i befolkningens bosättning här i landet, vilket enligt min mening icke är till alla delar lyckligt.

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Jag förnekade visst icke i mitt första anförande, att det fortfarande på vissa områden råder arbetslöshet. Men jag sökte påvisa, att när det gäller *jordbruket*, så saknas det arbetskraft. Detta vidhåller jag. Och tro icke herrar Kilbom och Ström, att saken förhåller sig så, vill jag föreslå, att dessa herrar resa ut på landsbygden för att själva se, huru förhållandena i verkligheten där äro. Det skulle kanske vara nyttigt för dessa herrar att så göra; de kanske därigenom finge en annan uppfattning om jordbrukets förhållanden, än vad de nu samt och synnerligen tyckas ha.

När herr Paulsen sökte göra gällande, att anledningen till att vi ha så ont om arbetskraft vid jordbruket skulle vara den, att vi betala för litet, så var det kanske en ödesdiger skickelse, att det från statsrådsbanken lämnades upplysning om, huru stora månadslöner, som betalades till jordbruksarbetare i Skåne. När jag hörde vad statsrådet Sköld nämnde, blev jag förvånad, ty jag vill säga, att då betala vi våra arbetare mera i Västergötland än man gör i Skåne. Trots att vi icke på långt när hava samma resurser att betala, så har jag aldrig hört talas om sådana lantarbetarlöner, som här nämndes

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

från Skåne. Vi betala mera t. o. m. till unga drängpojkar. I regel är lönen hos oss nu, för en jordbruksvan dräng 60 å 65 kronor i månaden och *allting fritt*. Det blir en avsevärd skillnad mot de löner, som statsrådet anförde. Men att herrar Kilbom och Ström och deras partivänner i denna fråga skulle bliva ense med mig, det har jag aldrig någonsin räknat med. Från det hållet är det ju ett önskemål, att denna hjälpverksamhet skall läggas så, att det skall utgå betalning — och t. o. m. en hög betalning — även till sådana, som ingenting göra. För egen del vill jag, att folk, som arbetar, skall ha en skälig ersättning. Dessa människor böra ha en betalning så stor, att de icke behöva lida någon nöd utan kunna klara sig och sin familj ekonomiskt. Med tanke på de båda herrar, jag nyss nämnt, får jag, liksom jag gjort tidigare, uttala min förvåning över, att just den sortens människor stanna här i landet, när det finns sådana möjligheter på andra håll. Varför då icke söka komma i åtnjutande av dessa bättre förhållanden? Är det så, att det för en del *saknas reskassa*, så tror jag, att det finns offervillighet hos många personer, varigenom detta hinder kan *avhjälpas*.

Herr Lövgren tycktes hava helt och hållet missförstått vad jag sade i mitt första anförande, ty han nämnde, att det föreföll, som om jag gick till attack mot lantarbetarnas löner. Men detta var visst icke min mening. Jag säger återigen, att tvärtom har jag flera gånger i denna kammare uttalat, att lantarbetarna äro de, som hava det *sämst ekonomiskt ställt* av alla arbetare i detta land. Och jag *önskar av hela mitt hjärta*, att det måtte bli så, att de kunde få bättre betalt, ty de ha verkligen ett så hårt arbete och så lång arbetstid, att de förtjäna att få en högre ersättning för sitt arbete. Men en arbetsgivare på detta område kan icke betala sina arbetare sådana löner, att han själv inom mycket kort tid skulle få lämna både gård och grund. Man kan icke begära detta, ty lantbrukaren måste se till att inkomster och utgifter stå i ett rätt förhållande till varandra.

Sedan kom herr Ström och påstod, att det icke var någon saklighet, som gjorde sig gällande här på Västgötabänken, utan att det skulle vara en strid om själar. Ja, enligt herr Ströms uppfattning kan det hända, att det är så. Men när jag började denna debatt, var den saklig. Förekommer det någon strid om själar, så föres väl en sådan strid av herr Ström, som nu i flera år rest omkring och sökt värva själar. Jag vill emellertid innerligt hoppas, att våra svenska arbetare äro så pass förståndiga, att de icke nappa på den *grova krok*, som herr Ström och hans meningsfränder lägga ut. Ty även om jag icke i alla avseenden kan gilla vad den nuvarande regeringen och det socialdemokratiska partiet gör, så må jag ändå säga, att det skulle vara tråkigt, om våra arbetare skulle bli lurade i sådan fällor, som herrar Ström och Kilbom sitta och gillra upp.

Herr Andersson i Malmö: Herr talman! Jag vill först till den föregående ärade talaren säga, att om han och hans meningsfränder komma att uppfylla de av herr Bengtsson i Kullen givna löftena och till lantarbetarna betala de löner, han här nämnde, så tror jag icke, det är att befara, att det kommer att finnas någon brist på lantarbetare där uppe.

Jag begärde ordet, herr talman, för att framföra en synpunkt i samband med behandlingen av det nu föreliggande förslaget. Den opposition, som här rests mot förslaget, avser, att arbetslöshetskommissionen skall inskränka sin verksamhet, jag förmodar såväl i vad den avser reserverbeten, statliga som statskommunala, som också beträffande den statliga understödsverksamheten. Jag vill endast, herr talman, ha nöjet konstatera, att det verkligt effektiva och omedelbara resultatet av en sådan attack från tvenne, ja, kanske flera håll

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

— i varje fall från herr Bengtssons i Kullen sida — i fall den nu komme att fullföljas, skulle bli, att landsbygdskommunerna komme att ställas utanför det statsbidrag, som nu utgår, så att landskommunerna själva finge taga hand om den arbetslöshet som de hava.

Jag är i tillfälle att lämna några bevis på att statens arbetslöshetskommission redan är inne på dessa vägar. Det är ju tämligen allmänt bekant, att just med hänsyn till att det här och där i landet har rapporterats brist på arbetskraft för jordbruket, har arbetslöshetskommissionen för socken efter socken avstängt därvarande arbetslösa från statlig hjälp. Inom de statliga förläggningarna befintliga arbetslösa ha hemsänts. Jag begärde ordet, herr talman, för att framföra en uppfattning, motsatt den, som framförts av herr Bengtsson i Kullen. Jag tycker icke det är rätt, att dessa socknar, av vilka många ha stora skattebördor, ensamma skola bära alla utgifter för sin arbetslöshet. Jag anser, att, så länge vi ha så stor arbetslöshet i vårt land, som för närvarande råder — man torde räkna med 80.000 eller därutöver — bör staten medverka till att hjälpa landsbygdskommunerna. Med anledning av att det på några platser i norra Skåne icke gått att fylla framställda anspråk på arbetskraft till jordbruket har man, åtminstone i en stenhuggerkommun i nordliga delen av Skåne, hemsänt ett 40-tal arbetare. Jag tror knappast någon av dem varit sysselsatt i jordbruk. De flesta av dem äro gamla vana stenhuggare. Ingen av dem kan inom hemortskommunen få sysselsättning, såvida icke kommunen själv tar hand om dem. Det enda säkra sättet att hjälpa dessa personer är att låta kommunerna själva bära den börda, som staten förut varit med om att bära.

Man kan, som jag nämnt, anföra liknande exempel från andra håll i vårt land. Sådana förhållanden äro väl inte önskvärda. Jag undrar, om vi icke ha anledning att vara med om att den statliga hjälpen även i jordbrukssocknarna blir så effektiv, som det överhuvud taget är möjligt.

Jag har sett, att socialstyrelsen igångsatt vissa utredningar på detta område, och det är glädjande, att så skett. Jag skulle dock för min del önskat, att en sådan utredning kommit att omfatta exempelvis frågan i vad mån själva löneproblemet inverkar på bristen på arbetskraft inom vissa delar av jordbruket. Jag skulle också, herr talman, önskat, att en sådan utredning även skulle ventilerat frågan, om det kan medföra ökad tillgång på arbetskraft för jordbruket att från arbetsförläggningar skicka hem folk, som aldrig varit i jordbruksarbete utan som i många år varit yrkesarbetare, t. ex. som Örkeneds sockens stenhuggare.

Då frågan nu kommit före, har jag velat framhålla dessa synpunkter. Det är de arbetslösas syn på frågan i mångt och mycket, och jag tror, att jag kan säga, att det också är många fattiga landsbygdskommuners syn på denna sak.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Ström: Herr talman! Jag ber att till en början få framföra ett varmt tack till herr Bengtsson i Kullen dels för det vackra betyg, som han utfärdade, och dels för den offervilja, som han signalerade, då han nämnde, att man icke skulle sakna pengar till biljetter för att komma till något annat land.

Jag rekommenderar emellertid herr Bengtsson i Kullen att använda de medel, som han eventuellt reserverat för det ändamålet, för att exempelvis hjälpa upp dränglönerna där hemma i Kullen. Där kanske pengarna bättre behövas. Han hoppades, att arbetarna icke skulle fastna på den socialistiska förkunselns krok. Jag förstår så innerligt väl, att herr Bengtsson i Kullen

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

och varje annan, som är lika borgerlig som han, hoppas detta. Men dessa förhoppningar torde komma på skam. Det hjälper inte med fromma förhoppningar. Det är helt andra, reella förhållanden i samhället, som äro avgörande. Det är just därför, som denna förkunnelse vinner anhängare och det är därför som den icke behöver, som herr Bengtsson i Kullen hoppades, kasta ut sina krokar utan att få något på dem.

Jag är ledsen, om herr Magnusson i Skövde tog illa vid sig för att jag gjorde en jämförelse mellan honom och herr Bengtsson i Kullen. Han sade, att det icke föreligger någon likhet. Ja visst kan man säga det, om man blott ser på det rent yttre, men det var ju inte det jag tänkte på, utan jag tänkte på det inre, det andliga, som någon gång framträder hos de båda herrarna, när de yttra sig här i kammaren. Därvidlag är icke skillnaden så betydande, som när det gäller det yttre. Var och en kan konstatera, att det i yttre avseende finns en mycket betydande övervikt till bondeförbundets favör.

Statsministern sökte göra gällande, att de siffror, som jag angav, voro medvetet falska. Det känner jag inte till. Jag har tagit dem ur Kungl. Maj:ts propositionen nr 232 sid. 39 och sid. 43. Äro siffrorna felaktiga, så är det åtminstone inte mitt fel. Har regeringen i sin proposition framlagt medvetet falska sifferuppgifter? Jag förmodar, att så icke är förhållandet. Därför håller jag mig fortfarande till de siffror, som återfinnas på de båda angivna sidorna. Av dessa siffror framgår, att en sådan sänkning, som jag talat om, ägt rum. Sedan kan det ju vara en tröst för ett tigerhjärta, men icke för de arbetslösa, att det någon gång tidigare under år 1933 var något bättre löner under en kortare period, men det är ju inte något, som är aktuellt i dag, utan här gäller det de färskaste uppgifterna, nämligen de i propositionen meddelade uppgifterna för sista halvåret 1934. Genom en jämförelse mellan dessa uppgifter och uppgifterna för sista halvåret 1933 kommer man till det förut angivna resultatet.

Jag förstår, att detta är obehagligt för regeringen. Regeringen har ju varit ute och lovat, att det skulle bli bättre löner för nödhjulsarbetarna, och så måste regeringen här konstatera, att det blivit sämre över hela linjen. Men när man gått ifrån alla sina andra löften, gör det kanske icke så mycket, om man går ifrån dessa också. Det är ju i stil med det hela. Man får väl på regeringsbanken trösta sig med den saken, men för de arbetslösa ute i landet har frågan en reell innebörd av helt annan karaktär.

Tycka herrarna, att det var en lämplig julklapp åt arbetarna vid de kommunala reservarbetena att de i december månad i fjol fingo sina löner sänkta med 30 öre för dag? Enligt de uppgifter, som återfinnas här, fingo de sina löner sänkta med detta avsevärda belopp, och det var nog inte vidare trevligt. Det är väl icke på det sättet, som man skall skapa det där folkhemmet, som man så mycket talar om. Jag hade åtminstone tänkt mig, att det skulle ske på ett något annorlunda sätt.

Statsministern svarade visserligen på ett par av de framställda frågorna, men till min förvåning märkte jag, att han mycket noga underlät att svara på frågan, varför det icke blivit en annan sammansättning av besvärnsnämnden och av A. K. Det var ju ett par av de centrala frågorna. När man kommer ut i landet, hör man alltid från socialdemokratiska landstingsmäns och riksdagsmäns sida, att man icke kan göra detta. Det finns dock icke något hinder att få en annan sammansättning av A. K. och av besvärnsnämnden. När man nu framställt dessa frågor, hade man åtminstone väntat sig ett uttömmande svar, men det passar tydligen icke att svara.

Jag vill för övrigt hänvisa till vad herr Lövgren sade. Han ansåg, att sänkningen i maj månad förra året var mycket oriktig och orättvis. Herr

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

Hansson ansåg, att det icke var något fel med den saken. Hur är det egentligen med sakkunskapen på detta område? Herr Lövgren har ju varit utsänd av landsorganisationen för att studera förhållandena på nödhjälpsarbetsplatserna, och han har konstaterat, att sänkningen var oriktig och orättvis. Statsministern däremot anser, att de gamla grunderna fortfarande följts och att det sålunda icke var någon större fara med den lönesänkning, som man vidtog i maj månad förra året. Tidigare var den lägsta lönen för en nödhjälpsarbetare 2 kronor 95 öre per dag. Efter krisuppgörelsen höjde man lönen, åtminstone på papperet, till 3 kronor. Nu är den 2 kronor 80 öre för dag eller 15 öre lägre än den någonsin tidigare varit. Kan då den socialdemokratiska regeringschefen påstå, att det icke är någon fara med den utveckling, som har ägt rum på detta område? Det skall bli rätt intressant att höra vad arbetarna ute i landet komma att säga om detta. Jag slår fast, att en försämring har inträffat, att arbetslöshetspolitiken är felaktig, och att man icke fått något svar på frågan, varför man har en sådan besvärdsnämnd och en sådan arbetslöshetskommission, som man har. Eftersom man icke vill svara på dessa frågor, så få vi väl på annat sätt försöka få upp dem till allmän diskussion. Jag slår också fast, att de försök, icke minst från Västgötabänkens sida, som gjorts att på nytt komma med förslag om försämringar, visa, att vad vi tidigare förutspått nu kommer att inträffa. Man kommer att ifrån det hållet uppställa ännu större krav, och man kanske kommer att i detta liksom i andra fall lyckas att åstadkomma försämringar, trots att allting talar för att, om man vill driva en human arbetspolitik här i landet — det kan man och det har man råd till att göra — så bör man i stället söka komma till samförstånd om att hjälpa de sämst ställda här i landet, nödhjälpsarbetarna och de arbetslösa, till sådana löner, som de kunna leva på, när de utföra tunga dagsverken. Det är icke så, som herr Bengtsson i Kullen velat göra gällande, att vi vilja, att de som ingenting göra, skola ha betalt. Vi slå vakt om dem som arbeta och ha det sämst ställt i samhället, och vi fordra, att man i ett samhälle, där man förfogar över alla de ekonomiska, tekniska och mänskliga resurserna, utnyttjar dessa för att ge nödhjälpsarbetarna så mycket att de kunna leva ett anständigt liv. Det är vad vi fordra av en human arbetslöshetspolitik.

Herr Persson i Tidaholm: Herr talman! Jag hade icke tänkt att blanda mig i denna debatt, men för att kammaren icke skall få den uppfattningen, att i Skaraborgs län de arbetslösas förhållanden äro så idealiska, som exempelvis herr Bengtsson i Kullen velat göra gällande, skall jag be att under några få minuter få taga kammarens tid i anspråk.

Jag vågar ha den uppfattningen, att herr Bengtsson i Kullen, när det gäller arbetslöshetspolitiken, icke är så synnerligen väl förtrogen med förhållandena i det län, han representerar. Jag skulle vilja rekommendera herr Bengtsson i Kullen och även herr Magnusson i Skövde att komma ned exempelvis till det samhälle, där undertecknad har sin bostad, och studera de förhållanden, under vilka de arbetslösa leva. Då kan det hända, att herrar Bengtsson och Magnusson något finge revidera sin uppfattning angående den förda arbetslöshetspolitiken.

Jag har ju så otaligt många gånger hört herr Ström angripa andra för att de icke infriat sina löften. Herr Ström kan gå till angrepp i det glada medvetandet, att han aldrig kommer i tillfälle att någonsin infria de löften, som han så rikligt strör omkring sig. Jag skulle önska, att herr Ström en dag under några få minuter kunde komma i den situationen, att han skulle infria alla de rikliga löfterna. Det skulle sannerligen icke efter den dagen vara så angeämt för herr Ström att uppträda.

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

Jag tror mig vara fullt lika väl förtrogen med länets förhållanden som herr Bengtsson och Magnusson. Jag har upprepade gånger varit med i deputationer, som framfört önskemål till länsstyrelsen om hjälp åt olika kategorier av arbetslösa. Herr Magnusson i Skövde deklamerar ofta om de svåra förhållanden, som äro rådande på grund av att folket flyttar från landsbygden till städerna. Herr Magnusson i Skövde! Det var en tid för 30, 40, 50 år sedan, då man fann den ena småstugan efter den andra på landsbygden, där backstugusittarna, icke minst i Skaraborgs län, fingo leva på en dagsinkomst av mellan 36 och 80 öre om dagen. Det var under den tiden ingalunda ovanligt att folk fick gå arbetslösa 3, 4, 5 månader. Jag förmodar, att det är de förhållandena, som herr Magnusson och herr Bengtsson i Kullen vilja ha tillbaka. För min del anser jag icke det skulle vara önskvärt ur samhällets synpunkt, att vi finge dessa tider tillbaka. Jag har hört herr Magnusson så många gånger tala om denna sak, att jag icke kunnat undgå att göra den reflexionen, att herr Magnusson vill ha dessa för honom så idealiska tider tillbaka.

Varför ha människorna flyttat från landsbygden till städerna och industriorterna? Jo, därför att jordbruket på grund av rationalisering och mekanisering av arbetskraft icke tillnärmelsevis är i behov av så mycken levande arbetskraft, som man använde bara för 20, 30, 40 år sedan.

I Skaraborgs län hade vi den 31 januari 1935 enligt propositionen 1,680 arbetslösa och av dessa 1,680 voro summa 437 sysselsatta vid statskommunala och statliga reservarbeten. Det är en siffra, som kanske borde mana till eftertanke. Den visar bland annat, att kritiken emot den nuvarande arbetslöshetspolitiken i vad det gäller svårigheten för jordbruket att få arbetskraft skjuter åtskilligt över målet.

Hemma i länet har jag hört åtskilliga jordbrukare tala om att de fått det väsentligt bättre under de senaste två åren. Jag beklagar, att lantarbetarna kanske icke äro fullt så tillfredsställda som jordbrukarna. Herr Bengtsson i Kullen säger, att lantarbetarna ha det svårt och böra få det bättre. Ja, herr Bengtsson, medverka då till att lantarbetarna få det bättre! Mig veterligt ha icke lantarbetarna i Skaraborgs län efter krisuppgörelsen fått det bättre, än vad de förut hade. Här finnas arbetsuppgifter för herr Bengtsson i Kullen. Om han är besjälad av den övertygelsen, att lantarbetarna böra få det bättre, bör han använda det inflytande, han har i de kretsar, som bestämma lantarbetarlönerna där nere, för att skapa en bättre ställning för lantarbetarna och inte nöja sig med att bara deklamera. För övrigt finns det, herr Bengtsson i Kullen, grupper nere i Skaraborgs län, som ha det väsentligt sämre ställt än de årsanställda lantarbetarna. Under påsken hade jag besök av arbetare från kalkindustrien, arbetare, som under förra året tjänade mellan 600 och 900 kronor. Dessa arbetare hade från sina arbetsgivare fått en hemställan att gå med på att reducera gällande avtalslöner med 10 %. Arbetsgivarna tyckas vara sig lika, oberoende av inom vilken näring de äro sysselsatta.

Herr andre vice talman, jag har blandat mig i den här Skaraborgsdebatten endast för att ge uttryck åt den meningen, att de herrar, som i detta fall säga sig företräda länets intressen, åtminstone icke i alla delar tala i enlighet med den verkliga opinionen.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Herr talman! I anledning av vad den siste ärade talaren yttrat vill jag säga, att jag har den uppfattningen, att i debattens början endast gjordes gällande, att man icke borde pressa ned lönerna utan försöka åstadkomma rörlighet, så att man, om det fanns arbete i öppna marknaden, skulle tillföra den öppna marknaden den lediga arbetskraften och följaktligen icke i onödan låta arbetare vara sysselsatta i statliga eller stats-

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)
kommunala arbeten. Jag uppfattade åtminstone herr Bengtssons i Kullen yttrande så.

Herr Magnusson i Skövde tycktes mena, att jag nämnde hans namn därför att han deltagit i debatten. Herr Magnussons i Skövde munvighet både inom och utom riksdagen är ju så allmänt känd, att det skulle aldrig fallit mig in att nämna hans namn bara därför att han deltagit i debatten. Anledningen till att jag talade om herr Magnusson i Skövde var den, att han sitter i den avdelning av utskottet, som skall behandla saken. Han säger nu, att visst skall han vara med om att göra så gott han kan, men han tilltror sig icke, säger han, att rätta till vad som är fel gjort förut. Det borde ju åtminstone gå an att tala om vad herr Magnusson i Skövde anser vara fel gjort. Han säger, att de förhållanden, som nu inträtt, ha inträtt på grund av de beslut, som fattades under förra året. Det kan jag icke låta stå oemotsagt. Herr Ström, som uttalar sitt missnöje över sänkningen av reservarbetslönen, återgiver enligt min mening den utveckling, som blivit en följd av de sista årens riksdagsbeslut därest desamma tillämpas enligt direktiven.

Jag skulle helt och fullt vilja instämma i vad herr Magnusson i Skövde sade om att detta är en mycket svår fråga. Det är en fråga, som berör alla grupper av vårt folk, och av den anledningen skulle jag vilja vädja till såväl herr Magnusson i Skövde och samtliga andra utskottsledamöter som också till kammaren i övrigt att försöka avpolitisera denna fråga och göra det bästa vi kunna för att komma till ett så enigt resultat som möjligt. Låt oss icke försöka att göra gällande, att det eller det årets beslut föranlett de förhållanden, varom nu talas. Ty detta är enligt mitt förmenande att framställa saken på ett helt annat sätt än som överensstämmer med verkligheten.

Socialstyrelsen har på grund av vad senast förekommit anbefallt arbetsförmedlingsanstalterna att noga följa dessa förhållanden. Jag har själv sett av rapporterna från min egen kommun, att den person inom arbetslöshetskommittén, som har i uppdrag att förmedla arbetsanskaffningen, fullgör detta sitt uppdrag på det sättet att han står i kontakt med andra kommuner. Om det då finns några arbetslösa inom den egna kommunen men däremot tillgång på arbete i grannkommunen eller tvärtom, så underrättar han vederbörande arbetsökande eller arbetsgivare i hemkommunen eller grannkommunen, att det på ena eller andra hållet finns arbete under längre eller kortare tid.

Det är så det hela enligt mitt förmenande skall gå till. De arbetslösa bli på detta sätt hänvisade till det ena eller andra arbetet, och den som inte vill ha det arbete han blir hänvisad till, får skylla sig själv, detta naturligtvis därest icke den som vill ha folk anställt försöker utnyttja tillfället att skaffa sig arbetskraft till lägre pris än som är gällande i orten för arbete av ifrågasvarande slag.

Jag tror att om vi försöka avpolitisera denna fråga — man talar ju så mycket om att försöka få till stånd både borgerlig och medborgerlig samling —, så vinner man denna avpolitisering lättast, om man icke vanställer det som härvidlag förekommit utan försöker klargöra hithörande besluts rätta innebörd. Det är vidare av vikt att man, sedan man upptäckt att ett fel blivit begånget, söker rätta till detta fel. Ty brister i ett eller annat avseende förefinnas i allting, hur fullkomligt man än söker ordna det. Även med den kompetens, som man nu har tillgång till inom statsutskottet, kan det hitta på att hända att fel kunna insmyga sig i ett beslut. Jag tror därför, att det är bäst, om vi hjälpas åt så gott vi kunna att rätta till de fel, som vidlåda systemet.

Herr Erlander: Herr andre vice talman! Om man tolkar herr Bengtssons i Kullen anförande så försiktigt som herr Pehrsson i Bramstorp gjorde, är det

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

givet, att man inte kan ha så mycket att erinra emot vad herr Bengtsson i Kullen sade. Om det sålunda endast gäller att få till stånd en smidigare arbetsförmedling och dylikt, kan man inte gärna ha något att säga däremot. Men jag föreställer mig, att inte bara herr Persson i Tidaholm utan även andra kammarledamöter fingo en helt annan uppfattning om vad herrar Bengtsson i Kullen och Magnusson i Skövde menade, när de togo upp denna fråga till diskussion. Man fick faktiskt den uppfattningen, att bägge dessa talare hade fått för sig, att vi blivit av med den väsentliga delen av vår arbetslöshet, och att en stor del av den arbetslöshet, som trots allt finns kvar, är beroende på en felaktig statlig hjälp, en hjälp som så att säga skulle konservera arbetslösheten. De fakta, på vilka man stöder ett sådant resonemang, utgöres av det förhållandet att man i någon socken nere i Halland upptäckt, att det mött svårigheter för jordbruket att få arbetskraft. Man generaliserar med utgångspunkt från detta rent lokala förhållande och bedömer arbetslöshets-situationen för hela landet från denna utgångspunkt utan att avvakta den utredning, som socialstyrelsen för närvarande är sysselsatt med.

Jordbruksministern har ju redan tidigare gått in på frågan, men till vad han här sagt skulle jag vilja lägga ett par ord. Det torde icke vara någon överdrift att säga, att den verkliga arbetslöshetsituation, som vi för närvarande ha här i landet, är av mera svårartad karaktär än som tar sig uttryck i siffrorna för de hos arbetslöshetskommissionen anmälda arbetslösa. Jag skulle i det sammanhanget vilja peka på det förhållandet, att framför allt för den organiserade arbetskraften den statliga hjälpverksamheten visat sig ha en ganska liten lockelse. Jag skulle vilja be de här närvarande, vilka tro, att arbetslösheten för närvarande är mindre än den arbetslöshet, som är anmäld hos arbetslöshetskommissionen, att undersöka praktiskt taget vilket fackförbunds som helst arbetslöshetsuppgifter. Man skall då kunna konstatera, att vi för den organiserade arbetskraftens del ha en väsentligt större arbetslöshet än den som möter i den officiella statistiken hos arbetslöshetskommissionen. Om man sedan försöker bilda sig en uppfattning i frågan, huruvida den förda statliga arbetslöshetspolitiken inverkar konserverande på den oorganiserade arbetskraften, skulle jag vilja tillåta mig att här få lämna ett par uppgifter, som kanske kunna dämpa en del personers klanderlusta. Man har företagit en undersökning beträffande de kommuner, som ha en i särskilt hög grad kvardröjande arbetslöshet. Man har gjort så, att man gallrat ut de kommuner, som hade en arbetslöshet i november månad 1934 på 80 procent eller därutöver av arbetslöshetssiffran för 1933, och frågat sig, om denna kvardröjande arbetslöshet berodde på, att de arbetslösa i dessa kommuner varit föremål för en särskilt frikostig arbetslöshetspolitik. Man har då kunnat konstatera, att den i dessa kommuner förda arbetslöshetspolitiken icke varit liberalare än i landet i dess helhet utan tvärtom. Procentsatsen för de hjälptas antal i dessa kommuner med särskilt kvardröjande arbetslöshet är lägre än procentsatsen för landet i dess helhet. Vad tyder detta på? Jo, att det uppenbarligen icke är den statliga och kommunala arbetslöshetspolitiken, som i och för sig konserverat arbetslösheten i dessa kommuner. Det påtalade förhållandet måste i stället bero på det lokala näringslivet inom av arbetslösheten berörda orter. Om man tvivlar på att det förhåller sig på detta sätt, som jag här säger, kan man ju se på de löner, som i dessa kommuner med kvardröjande arbetslöshet skulle tett sig så lockande, att folk skulle lämna sitt arbete i den öppna marknaden för att hellre ta arbete vid statliga reservarbeten. De löner, som uppbärs vid statliga reservarbeten, torde uppgå till mellan 3 kronor 60 öre och 4 kronor per dag. Jag ber herrarna notera detta. De hjälpsökande i dessa kommuner ha en chans, en ganska liten chans, att erhålla hän-

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

visning till ett statligt reservarbete. För detta arbete erhålla de nu en lön på mellan 3 kronor 60 öre och 4 kronor per dag. Jag frågar, om det finns någon, som tror, att den statliga och kommunala hjälpverksamheten under sådana förhållanden i dessa kommuner med kvardröjande arbetslöshet spelat någon som helst roll för att, som man här säger, konservera arbetslösheten.

Det väsentliga i hela detta problem — och det glädde mig att detta delvis, men observera endast delvis, något skymtade fram i herr Magnussons i Skövde anförande — är det förhållandet, att arbetskraften av naturliga skäl icke är fullkomligt rörlig, så att den flyter som en vattenström till de punkter, där det kan tänkas finnas mer eller mindre tillfällig sysselsättning för densamma. Om vi titta på arbetslöshetens lokala fördelning, borde det inte vara obekant, fastän detta icke nämnts av deltagarna i debatten här, att vi ha vår arbetslöshet lokaliserad till vissa delar av landet. Vi ha Västernorrlands läns sågverksdistrikt, vi ha Blekinge och Bohusläns stenhuggeriområden, och vi ha vissa av storstäderna samt dessutom Norrbottens län. Där ligger huvudparten av vår arbetslöshet lokaliserad för närvarande. Vad det här gäller är ju uppenbarligen att antingen försöka få denna arbetskraft, som där ligger förankrad, på ett eller annat sätt rörlig eller också att, om detta visar sig erbjuda oöverstigliga hinder, till dessa trakter förflytta därför lämpliga industrier. Det är detta problem, som statsmakterna förr eller senare få ta ställning till. Jag kan försäkra de närvarande, att här hjälper det icke med att försöka skapa bättre och smidigare arbetsförmedling. Det är riktigt, att vi skola försöka få denna arbetsförmedling bättre, och det är riktigt, att vi skola försöka bygga ut den apparaten, men jag kan försäkra de närvarande, att i kampen för att övervinna arbetslösheten måste vi på ett helt annat sätt ta ställning till de problem, som jag här pekat på, nämligen frågan om arbetskraftens av naturliga skäl bristande rörlighet. Framför allt är det härvidlag en ganska stor missuppfattning att tro, att man hjälper upp Sveriges näringsliv och hjälper upp de arbetslösas ställning genom att försöka få till stånd en skenbar rörlighet på det sättet, att man är beredd att dirigera arbetskraften efter varje tillfällig sugning inom landet. Jag menar, att skola vi arbeta för en större rörlighet med avseende å arbetskraftens fördelning, måste detta ske planmässigt och med visst förstånd, så att icke den arbetslöse kastas in på områden, där han kanske, när allt kommer omkring, har sämre förutsättning att göra sig gällande, när denna tillfälliga arbetstillgång upphör.

Det är riktigt, när herr Magnusson i Skövde säger, att vi här stå inför ett av de största problemen och ett problem, som vi tvingas ta ställning till, om vi överhuvud taget skola ha möjlighet att lösa vårt folks försörjningsfråga. Men det är meningslöst att tala om, att man löser detta problem genom en sådan struntåtgärd som att sänka reservarbetslönerna. Det gäller i stället att söka övervinna arbetskraftens bristande rörlighet. Det är detta och ingenting annat problemet gäller.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag vill säga till herr Bengtsson i Kullen, att det ingalunda var någon missuppfattning från min sida, när jag talade om lantarbetarlönerna och herr Bengtssons ställning till dem. Jag talade om reservarbetslönerna och hjälpen till de arbetslösa överhuvud taget och herr Bengtssons ställning därvidlag. Herr Bengtssons i Kullen inställning i det avsendet är en konsekvent fortsättning på lantarbetsgivarnas attacker emot hjälpsystemet i syfte att pressa ned reservarbetslönerna, då man felaktigt resonerar på det sättet, att om man bara kan behandla de arbetslösa tillräckligt illa, kommer jordbruket att få sitt behov av tillfällig arbetskraft fyllt. Detta är nu en sak, som jag för min del inte tror på, ty så långt tillbaka jag

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

kan minnas i varje fall har det alltid varit svårt att tillgodose jordbrukets behov av tillfällig arbetskraft.

Till herr Ström vill jag säga, att han är en sällsynt demagog. Han har tabellen framför sig, och han kan konstatera, att i januari månad 1933 var medellönen 4 kronor 25 öre. Han ser, att samma månad 1934 var lönen 4 kronor 61 öre. Han ser, att i december månad 1934 var den 4 kronor 68 öre. Han har således en precis bild utav att efter omredigeringen 1933 ligga lönerna genomsnittligt högre än tidigare. Inte desto mindre har han till och med i denna kammare fräckheten att göra ett motsatt påstående gällande. På möten runt om i landet plockar han ut en enstaka siffra ur dess sammanhang och försöker med denna som utgångspunkt generalisera hela nödhjälpen och visa upp, att denna på det hela taget blivit sämre efter den överenskommelse, som träffats och vilken, såsom han också framhöll, skulle göra det bättre för de arbetslösa del. Jag vet inte egentligen, om man behöver argumentera emot och bemöta och offra tid på herr Ström. Han tillhör helt säkert icke den sort av politiker, som kommer att få någon betydelse här i landet, och därför kan man lämna honom. Men det är ändå nödvändigt att slå fast, hur det hela ligger till. Herr Ström kan ju för övrigt läsa kommentaren under tabellen på sid. 39 i den kungl. propositionen. Där sägs det, att medelförtjänsterna under hösten 1934 genomsnittligt legat lägre än motsvarande tid föregående år. Detta har, enligt vad kommissionen upplyst, huvudsakligen förorsakats därav, att nystartade arbetslöshetsplatser varit förlagda till kommuner med förhållandevis låga reservarbetslöner. Om han begrundar innehållet i denna kommentar, finner han där en tillfredsställande förklaring över läget sådant det är och den sänkning, som skedde på hösten 1934, jämfört med motsvarande månader 1933.

Jag tycker ju för min del, att det vore bra, om man kunde slippa ifrån att behöva transportera folk långa vägar till ett reservarbete inom en kommun med alldeles särskilt låga lönesatser, ty det finns ju vissa trakter här i landet, som ha speciellt låga lönesatser. Jag tror, att det vore likaså bra, om man kunde komma ifrån hela detta system, men däröver råda vi ju inte. I detta sammanhang skulle jag kanske också säga till kilbomarna och sillénkommunisterna, att det där ständiga talet om, att regeringen har makt att göra en arbetslöshetskommission och en löneprövningsnämnd helt efter sitt eget sinne i själva verket är ett påstående med begränsad sanningshalt. Det är klart att om regeringen vill uppta strid med den borgerliga majoriteten, som utformat direktiven, kan den göra det. Men det är ju inte alldeles säkert, att det vore till fördel för de arbetslösa, att den gjorde det. Såvitt jag förstår har den politik, som socialdemokraterna fört, varit till fördel för de arbetslösa. I varje fall tror jag, att den är fördelaktigare än om man hade slagit in på de linjer, som ifrån kommunistisk sida jämt och ständigt proklamerats.

Herr Ström framhåller vidare, att jag varit ute för landsorganisationens räkning och att jag ju vet, hur det ligger till. Ja, jag vet, hur det ligger till, och jag vet, att den lönejustering, som företogs i maj 1934, var orättvis gentemot de arbetslösa. Och den orättvisan genomfördes, emedan de fackligt organiserade och de politiskt organiserade i detta land — kommunister, socialister och socialdemokrater — icke i tid togo upp till bemötande lantarbetsgivarförbundets krav på en sänkning nedåt av arbetslönerna, icke i tid bemötte högerpressens angrepp därvidlag. Genom den slentrian och den slöhet från arbetarsidan, som då visades, blev trycket så starkt på arbetslöshetskommissionen, att lönejusteringen genomfördes på grunder, som jag anser oriktiga. Detta hade kanske icke skett, om arbetarsidan i tid sett upp med saken.

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

Vi skola icke glömma bort här, att, om riksdagen givit direktiv, som lämna möjlighet till en nödortftig försörjning åt de arbetslösa på olika håll i landet, det ändock är nödvändigt, att de fackliga organisationerna och de politiska organisationerna ta hand om saken och kontrollera, att hjälpen verkligen också kommer de hjälpbehövande till del. Vi skola inte glömma bort, att det finns en halvpart ute i landet och en majoritet i riksdagen, som ständigt försöker pressa ned hjälpen till det minsta möjliga och tolka riksdagsdirektiven efter sitt sinne. Ifrån arbetarsidan får man därför inte låta allting vara bra sedan man fixerat direktiven, utan man måste också konsekvent ute i det levande livet se till att de efterföljas i anda och sanning. Och därvidlag ha såväl sillénkommunister som socialister och socialdemokrater lika mycket skulden, när de arbetslösa icke fått vad de borde ha fått i enlighet med direktiven.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag är övertygad om att herr Erlander är villig att erkänna — ehuru han kanske inte behöver göra det under debatten — att han gjort sig skyldig till ett misstag, när han inledningsvis antydde, att jag skulle vara den, som hade inlett denna debatt. Likaså tror jag, att det kunde vara anledning för en del talare här att justera sina omdömen, när de utan vidare, i välförstått syfte visserligen men kanske inte riktigt juste, ha försökt sätta likhetstecken mellan undertecknad och en annan talare på Skaraborgsbänken.

Herr Erlander talade med erkännande om det problem, jag hade varit inne på, nämligen arbetskraftens rörlighet, och han talade om att man borde göra arbetskraften så rörlig, att tillgång och efterfrågan reglerade sig själva, så att det hela skulle jämna ut sig som ett rinnande vatten, som jag tror han uttryckte sig. Det synes mig emellertid, som om ingen tänkt på, huruvida en dylik rörlighet verkligen vore möjlig att åstadkomma med nu tillämpade system. Man kan naturligtvis dämna upp denna rörlighet genom okloka åtgärder lika väl som man genom kloka och förutseende åtgärder kan bibehålla eller till äventyrs något öka den.

Jag skall bara ge ett litet exempel på att icke allting är väl beställt härutinnan. I det samhälle, jag tillhör — här vill jag endast förutskicka den anmärkningen, att arbetare, tillhörande ett speciellt yrke, givetvis icke alltid kunna anpassa sig efter vilket annat som helst — måste årligen ett stort antal militär efter en viss tjänstgöring avskedas, emedan de icke kunna få kvarstanna längre, då de icke blivit beförade. I detta samhälle ha faktiskt de rådande förhållandena, kanske också till följd av en icke i alla hänseenden klok kommunal politik — jag tillåter mig kritisera även den och har naturligtvis för den saken fått höra lika hårda ord som här — icke varit sådana, att dessa personer, som ännu i stor utsträckning befinna sig i den ålder och som härstamma från sådana befolkningsskikt, att de kunna återvända till eller användas i jordbruket, ha någon som helst lust att använda sig av den utvägen på grund av att de ute i småkommunerna icke kunna beredas samma trygghet. I stället stanna de kvar i de större samhällena och öka därigenom antalet arbetslösa där. De äro mantalsskrivna där och ha rättighet att stanna kvar. — Jag pekar endast på detta förhållande för att visa, att det faktiskt finns omständigheter, som dämt upp denna rörlighet, som — det måste man väl ändå erkänna — är nödvändig, om man skall kunna rationellt lösa arbetslöshetsproblemet.

Beträffande herr Pehrsson i Bramstorp ber jag få påpeka, att han använde sig av samma trick i sitt senaste anförande som i det första, nämligen att försöka vältra över ansvaret, kan jag säga, på undertecknad. Det var min skyldighet, säger han, då jag tillhörde utskottet, att påpeka missförhål-

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

landena och åstadkomma rättelse. Om vi skola försöka tillmötesgå herr Pehrssons i Bramstorp önskemål att avpolitisera denna fråga, och det vore utan tvivel gott och tacknämligt, måste herr Pehrsson vara så snäll och ta den del av ansvaret, som påvilar närmast dem och de partier, vilka bära ansvaret för de nuvarande bestämmelserna. Då går det inte, som man här försökt, att på så lösa boliner vältra över ansvaret på en enskild fattig riksdagsman och säga: det skulle han ha gjort! Något sådant överstiger givetvis hans förmåga. Första steget till avpolitisering och bättre förhållanden måste tagas av det parti, herr Pehrsson i Bramstorp själv tillhör. Jag ber att få betona, att herr Pehrsson i sitt första anförande mycket starkt, starkare tydligen än han själv riktigt fattat, strök under det faktum, att det råder påtagliga missförhållanden — det syndas mycket på landsbygden härvidlag, sade herr Pehrsson. Är icke detta en anledning för herr Pehrsson och hans parti att ta upp denna fråga till allvarligt bedömande?

Jag begärde emellertid ordet närmast med anledning av herr Perssons i Tidaholm anförande, som gjorde mig i någon mån ledsen. Jag tyckte det var en smula för häftigt i tonen och — jag upprepar vad jag sade förut — jag tycker knappast det var riktigt rättfärdigt av honom att utan vidare, avsiktligt eller icke, påstå, att herr Bengtsson i Kullen och herr Magnusson i Skövde vilja så och så. Jag tror verkligen, att herr Persson i Tidaholm vet, att åtminstone någon skillnad bör göras i fråga om vår uppfattning.

Men när herr Persson i Tidaholm talar om den tid som gått, de fyrtio, femtio år, som jag mycket väl minns och har genomlevat, och talar om dem, som fingo reda sig med en dagspenning på 30—80 öre, om jag inte minns alldeles fel, och säger, att det är dessa tider som herr Magnusson i Skövde vill ha tillbaka, så tror jag väl ändå, att herr Persson i Tidaholm är villig att vid närmare eftersinnande ta tillbaka ett sådant påstående. Det är icke rättfärdigt att påstå något sådant. I den mån jag personligen kunnat göra några insatser, ha sannerligen icke de, som varit föremål för denna min verksamhet, haft anledning beskylla mig för något liknande, vare sig på det ena eller andra området.

Om man sedan, när det gäller arbetslöshetsproblemet i stort, råkar ha en något avvikande mening, och om detta ifrån mina utgångspunkter och i de förhållanden, varunder jag rör mig, icke kommer att te sig alldeles på samma sätt som från herr Perssons i Tidaholm utgångspunkter i de förhållanden, varunder han rör sig, är detta ganska förklarligt men behöver kanske knappast ge anledning till så hårda uttalanden som herr Persson här gjorde. Jag förstår fullväl, att herr Persson handlar och talar i mycket stark känsla av de svårigheter, som legat honom pressande nära. Det är därför förståeligt och förklarligt, att han här tar i något hårdare än han säkerligen annars skulle göra. Om vi få tillfälle att med varandra konfrontera våra uppfattningar i det här föreliggande spörsmålet, skilja de sig visserligen på en hel del punkter, men jag tror ändå, att vi båda kunna säga, att vi för visso ha intresse för frågans lösning, även om vi icke äro alldeles ense om vägarna.

Det har tyvärr blivit en lång och ganska hetsig debatt i denna fråga. Det är nog skäl i, och där skall jag be att få instämma med herr Pehrsson i Bramstorp, att vi söka se frågan på längre sikt och avpolitisera densamma. Kanhända är det skäl i att vi från olika håll därvidlag göra den bekännelsen, att man å ena sidan söker värva proselyter genom att ställa sig så generös som möjligt och å andra sidan faller för en annan, motsatt frestelse, jag behöver icke närmare karakterisera densamma. Båda dessa utvägar och ståndpunkter äro felaktiga.

Men ett vill jag ha sagt och det är, att det icke går — och här kommer jag

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

tillbaka till vad jag tidigare yttrat — att lösa detta problem genom att bygga upp fördämningar för den nödiga och nyttiga rörligheten. Det går icke att lösa problemet genom anhopning av befolkningen i städer och större samhällen med försummande av de goda arbetstillfällena ute på vår stora landsbygd. Visserligen är det inte kärt att tala om att man då måste anpassa sig efter där föreliggande ekonomiska möjligheter, men kunna herrarna anvisa någon annan väg och en annan anpassning, skall jag gärna acceptera densamma. För närvarande kan jag icke tro det vara möjligt att tillfredsställande sysselsätta vår befolkning utan att alla vårt lands resurser bli utnyttjade, vare sig dessa ligga mer centralt till eller skulle råka befinna sig längre bort, närmare ödemarkerna.

Herr **Bengtsson** i Kullen: Herr talman! Blott några få ord till herr Persson i Tidaholm. Herr Persson redogjorde för den stora arbetslöshet, som varit rådande i Tidaholm, och detta är alldeles riktigt. I Tidaholm har förekommit en så stor arbetslöshet, att man nästan kan ifrågasätta, om den icke varit den svåraste som föfunnits på någon ort i hela detta land. Men herr Persson vet nog, att jag i det fallet för min del försökt bidraga till att i någon mån lätta dessa bekymmer för ifrågavarande stackars arbetare i Tidaholm. Det vet herr Persson alltför väl från de tillfällena, då vi haft frågan uppe inom Skaraborgs län.

Herr Persson framhöll vidare, att jordbrukarna ha fått det bättre under de senaste två åren. Ja, det är alldeles riktigt, det har väl ingen av oss jordbrukare förnekat, det har allra minst jag gjort. Tvärtom har jag erkänt detta. Men när herr Persson sedan säger, att arbetarna icke ha fått del utav dessa bättre ekonomiska förhållanden, så är detta felaktigt. Ty jag vågar påstå, att samtidigt som vi arbetsgivare, *vi jordbrukare* fingo det bättre, fingo också genast arbetarna det bättre. Arbetarnas löner ha stigit med låt oss säga i vissa fall och i vissa orter, ända upp till cirka 50 procent, det är det rätta förhållandet. — Ja, det kan ju hända, att man vill förneka detta, men så är förhållandet, vilket herr Persson också skall finna, om han vill undersöka den saken. Och vad är anledningen till att dessa förbättrade förhållanden inträtt, inte bara visavi jordbruket utan i fråga om alla andra näringsområden i hela landet? Jag för min del håller före, att anledningen är det beslut som fattades 1933. Det har varit lyckobringande för vårt land, ehuru herr Magnusson i Skövde alltid klandrar detsamma; men det har ju blivit en viss mani hos honom.

Min kamrat på Skaraborgsbänken tycktes reagera mycket kraftigt emot att det sattes något visst likhetstecken mellan oss båda. Det var väl, att han gjorde det, ty däri vill jag också instämma. Om alla lagstiftande eller andra personer, som ha något inflytande på förhållandena i detta land, hade samma uppfattning som herr Magnusson i Skövde har i de flesta frågor, då bleve det verkligt, det vill jag säga, *ett mycket tråkigt land att leva i*.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Ström**: Herr talman! Blott ett par repliker. Till en början skulle jag vilja säga ett par ord till herr Bengtsson i Kullen. Han brukar ju alltid vara litet vårdslös med de stora värdena, och nu talar han om att lantarbetarlönerna ha stigit med 50—60 procent. Jag skall be att få rekommendera herr Bengtsson i Kullen att läsa socialstyrelsens statistik härom; den är inte alls besvärlig att få tag uti. Däri är konstaterat, att dessa löner ha sjunkit med 2 öre. Hur detta kan bli en ökning med 50—60 procent kan åtmin-

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

stone icke jag fatta. Det måste vara något speciellt räknesätt man använder sig av i de trakter, där herr Bengtsson hör hemma.

Jag begärde emellertid ordet närmast för en del repliker till herr Lövgren på Norrbottensbänken. Han ansåg det överflödigt att polemisera emot mig, och jag anser detsamma beträffande herr Lövgren ifrån Tornedalen. Det lär ju ha gått en andlig farsot där uppe på sista tiden och jag märkte, att hans anförande var någon slags Korpelaförkunnelse. Till följd därutav har jag endast antecknat ett par punkter, som jag ansåg att man ändå med hänsyn till landet i övrigt hade anledning reagera emot.

Herr Lövgren sade, att jag ur den ifrågavarande propositionen ryckt ut någon enstaka siffra och anfört den. Jag vill uppsätta vilket pris som helst, om herr Lövgren kan hitta en enda siffra mellan de siffror jag anfört ifrån juni till december månad. Kan han hitta någon enda siffra däremellan och utöver dem jag angivit, kan man vara villig att ge honom vad som helst. Ty han skall misslyckas med försöket. Men det är ju så billigt att komma med dylika påståenden. Herr Lövgren ansåg vidare, att icke lantarbetsgivarnas siffror och uppgifter skulle ha vederbörligen bemötts. Och detta kan man ju tycka, men inte inbillade jag mig att lantarbetsgivarna kunde utöva ett sådant tryck på arbetslöshetskommissionen, som ju tillsatts av en socialdemokratisk regering — i varje fall har den justerat sammansättningen av A. K. Och besvärsnämnden har som bekant den socialdemokratiska regeringen helt och hållet tillsatt. Inte tänkte jag, att lantarbetsgivarna skulle öva ett sådant tryck på dessa institutioner, att de genomförde en lönesänkning, som enligt herr Lövgrens egen mening är fullständigt orättvis, bara därför att man utövar detta tryck. I så fall hade det varit en skyldighet för regeringen att utöva motsvarande tryck för att få arbetslöshetskommissionen och besvärsnämnden att stå i mitten, så att säga, att inta en neutral hållning. Kanske har man nu försuttit tillfället att reparera den skadan.

Till herr Persson i Tidaholm vill jag säga: Giv oss tillfälle att pröva de förslag, vi ha framlagt. Herr Persson önskade, att vi skulle få någon kortare tid på oss därtill. Ja, då finns det ju möjlighet att ge oss den chansen. Vi skola nog söka förverkliga alla de förslag, vi framfört. Alla dessa förslag äro också möjliga att förverkliga. Det finns icke ett enda av dessa förslag, som icke går att förverkliga, och detta äro vi villiga att visa vid första bästa tillfälle, bara vi få den chansen. Jag tror också att den socialdemokratiska regeringen kunnat förverkliga de delar av sina vallöften, som vi nu få ta upp och föra fram, om den icke gått de avvägar och krokvägar som den gått och som icke lett till de resultat man utlovat utan ha lett till de precis motsatta resultaten.

Jag beklagar herr Pehrsson i Bramstorp när han får beröm av herr Magnusson i Skövde, som talar om att de stå ungefär på samma linje och att de äro fullständigt överens om att denna fråga skall avpolitiseras. Jo, jag tackar, jag! När kommer denna fråga att avpolitiseras från högerns sida? Den har aldrig tidigare varit avpolitiserad och den kommer inte heller i fortsättningen att bli det. Det är inte lönt att utställa så billiga växlar, herr Magnusson i Skövde, det går inte. Det är ingen, som tror på något sådant. Det vore nog i stället bäst att erkänna, hur det i verkligheten förhåller sig, nämligen att man försöker politisera den här frågan så mycket man förmår, inte minst ifrån högerns och herr Magnussons i Skövde sida.

Herr Månsson: Herr talman! Jag har begärt ordet emedan jag icke hört, att någon ännu berört själva grunden till denna debatt, som sannerligen icke kan avpolitiseras, det är min mening.

Vid remiss av propositionen nr 232. (Forts.)

Denna fråga är alltid och överallt på det närmaste sammanhängande med en felaktig fördelning av jorden emellan människorna. Det är det, som är grunden. Jag kom att tänka på, när jag hörde debatterna här i dag, att en hel del av argumenten tillhöra dem, som i över sextio år sönderrevo Gallien omkring övergången mellan 200- och 300-talen. Jag skall inte närmare gå in på detaljerna, ty dem kan vem som helst läsa i kyrkohistorien och allmänna historien, om man studerar en någorlunda omfattande sådan. Orsaken till stridigheterna var delvis att söka i befolkningsomkastningar, som äro omöjliga att här beröra, men i främsta rummet stod den att finna i den omständigheten, att en del människor fräntagit andra deras jord och till sig samlat jord, hundrafalt mycket mera än de och deras familjemedlemmar själva kunde sköta. Böndernas grundsyn på detta spörsmål, som går så långt tillbaka som till historiens gryning och säkerligen ännu mycket längre, är den, att ingen familj skall besitta mera jord än den kan sköta med hjälp av dess egna familjemedlemmar jämte möjligen någon liten hjälp, som läses upp i jordbruket.

Om herrarna sedermera vilja följa den debatt, som fortsatte i det gamla tyska riket — jag skall inte här stanna vid Frankenrike — möta oss alldeles samma förhållanden. Kyrkan river åt sig massor av jord, i dess spår gå en del världsliga män, som på alldeles samma sätt som kyrkan, ehuru naturligtvis icke med samma framgång, riva åt sig tjugo, trettio, fyrtio, femtio gånger mer jord än de och deras familjer kunde sköta. När vi komma fram till 1100-talet se vi hur i Danmark en hundra år lång fejd uppstår av samma anledning. Femtio år senare uppkommer i Norge samma debatt. Den har säkerligen också uppträtt här i Sverige, ehuru vi haft den olyckan — eller lyckan på sätt och vis — att bygga trähus, varför de akter, som eventuellt funnits, brunnit upp. Dessutom ha vi varit senare i utvecklingen.

Om man vill göra sig besvär med att läsa riksrådsprotokollen ifrån den tid, då Axel Oxenstierna höll tyglarna här i landet, skall man där finna en mångfald bevis på förekomsten av alldeles samma debatt och samma synpunkter. Vi se exempelvis, hur Per Brahe på Visingsö och andra förklarade, att dessa »rikets prydnader», som han uttryckte sig, borde veta att fara bort utav landet, om man icke här skulle behandla »prydnaderna» på samma sätt som man gjorde i alla andra länder.

Även i dag är det samma historia det rör sig om. Det handlar icke om större eller mindre arbetslöshetsunderstöd, utan det handlar här om den gamla bondegrunden: rättvis fördelning av jord, så att ingen får ha mer jord än han och hans familj kan sköta. I det gamla Norden till exempel gällde också detta, även sedan man kommit in i det förfallstadium som odalmannasamhällets ideologiska och alltmer ökade sammansmältande under fötterna på bönderna utgjorde. Innan de ännu alldeles drunknade i stormansväldet höllo bönderna ändå fast vid, att den bonde, som vågade avhända sig inägojord, därmed principiellt var arvlös i sin släkt, både med hänsyn till den jord, han innehade, och det arv, som eventuellt skulle ha kommit honom till del. Den ovilja emot för mycket jord hopad på en hand, som yttrar sig i de gamla nordiska lagarna med deras försök att förhindra, att omöjliggöra ansamling av jord och den fruktansvärda smädelse, som uttrycken »köpebonde» och »köpejord» utgjorde i den gamla tiden här i Norden, vittna om den förbittring, med vilken bönderna mötte försök från enskildas sida att tillvälla sig mer jord än de själva kunde sköta.

Innan vi på allvar taga upp denna fråga, komma vi att få dragas med dessa debatter, som säkerligen, efter vad jag vet, äro 2,000 år gamla och som säkerligen komma att existera åtminstone 2,000 år till, såvida man icke övergår till det gamla bondesystemet att försöka bereda var och en, som är hemma i jordbruk och som är född i bondehem, möjlighet att få jord och framtid.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till statsutskottet.

Härefter föredrogs samt remitterades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts jämväl på bordet liggande proposition, nr 234, med förslag till lag med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten.

§ 5.

Härpå föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 78—83, första lagutskottets utlåtanden nr 41 och 42, andra lagutskottets utlåtande nr 23 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 65.

§ 6.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 66, med överlämnande till riksdagen av förteckningar över av domänstyrelsen försålda hemman, områden och lägenheter.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Ossbahr*, nr 599, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 231, angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m.;

herr *Ström m. fl.*, nr 600, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 232, angående anslag till statens arbetslöshetskommission, kontantunderstödsverksamhet, statliga och statskommunala reservarbeten m. m.;

herr *Hagberg* i Luleå:

nr 601, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 227, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område; och

nr 602, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 233, med förslag till förordning om accis å margarin och vissa andra fettvaror, m. m.;

herr *Liedberg m. fl.*, nr 603, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 229, med förslag till lag om rätt i vissa fall till jakt å vildkanin, m. m.; samt

herr *Herou m. fl.*, nr 604, i anledning av Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition nr 233.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Ordet lämnades nu på begäran till herr *Lundstedt*, som yttrade: Herr tal-*Interpellation.* man! För något år sedan dömdes en man i laga kraft vunnen dom till straffarbete på grund av bedrägeri, som skulle ha förövats i samband med emitteringen av ett obligationslån. Samtidigt dömdes han att betala skadestånd åt de obligationsköpare, vilka i saken anmält sig som målsägare. Efter domen i fråga har den ena obligationsköparen efter den andra anhängiggjort skadeståndstalan mot mannen. Hittills har denna talan i samtliga målen utom ett bifallits. När svaranden överlämnade sistantytta mål till domstolens prövning, gjorde han därvid följande generalisering av sitt yrkande:

Jag fordrar att bliva behandlad såsom varje annan svensk medborgare och icke såsom en ur samhället utkastad individ, vilken icke längre står under lagarnas skydd.

Interpellation. (Forts.)

Denna uppseendeväckande formulering av en parts krav gentemot domstolen har återgivits i pressen utan att densamma, såvitt jag vet, därstädes betraktats såsom övermodig eller eljest följts av någon ogillande reaktion från allmänhetens sida. Detta förhållande torde med hänsyn till vissa omständigheter kunna betraktas såsom ganska beaktansvärt.

Den ifrågavarande rättegångsserien tog sin början för omkring 2¹/₂ år sedan. Under större delen av denna tid har den allmänna opinionen — redan från början av vissa känslökäl påverkad till en osympatisk inställning mot svaranden — genom såväl en stor del av pressen som andra medel direkt uppgiterats mot honom. Detta oaktat synes den allmänna opinionen *numera* betrakta det som fullt i sin ordning, att samme man, som genom förtal och ryktessmideri framställts såsom en kriminell person och som även dömts såsom sådan, gjorde domstolarna uppmärksamma på, att han, liksom andra medborgare, stode under lagarnas skydd och följaktligen hade anspråk på att bli dömd i *enlighet* med och icke i *strid* med lagarna. Med andra ord, även denna från början fientligt inställda allmänhet synes genom vad som förekommit vara på väg till insikt om, att den kanske låtit sig vilseledas och att rättskipningen i detta fall råkat in på svåra villovägar. På annat sätt kan man näppeligen tolka pressens nyss berörda återhållsamhet inför det uppseendeväckande yrkande, som jag förut citerat.

Vissa tidningar ha emellertid icke nöjt sig blott med en sådan återhållsamhet utan föra ett öppet språk till den dömdes favör. I en ledande artikel i en huvudstadstidning sägs det, att den svenska allmänheten *numera* förstår det orimliga i att lägga svaranden några bedrägliga avsikter i fråga om det nämnda obligationslånet till last. Antingen, heter det, måste domstolarna visa upp, att den av svaranden för hans oskuld förebragta bevisningen är ohållbar, eller — om detta icke kunde ske — måste den dömda givas fullständig upprättelse. Denna sak vore icke längre svarandens enskilda angelägenhet. Det rörde sig nämligen *numera* om den svenska rättskipningens anseende för förstånd och oväld. Rättens auktoritet låge uteslutande i rättvisan av de domar, som avkunnades. Den låge däremot icke på något sätt i någon sådan prestige, som skulle bjuda domstolarna att vidhålla en eventuellt oriktig dom. I det enskilda livets moral gällde, att om man begått ett misstag, så borde man rätta det, ju snarare, dess hellre. Detsamma måste endast i ännu högre grad sägas om landets rättsvärdande anstalter. Det vore en offentlig hemlighet, att många bland vårt lands högt ansedda jurister anse detta måls behandling upprörande. Våra efterkommande skulle därav få anledning säga, att svenskarna och svenska domstolar legat under för en massuggestion, att efter Ivar Kreugers död och de dystra upptäckter, som då gjordes, hans bror blivit rättslös och ett offer för en ställföreträdande hämndaktion och att det allmänna moraliska förfallet varit till den grad fortskridet, att — bortsett från hans advokater — ingen, utom en såsom excentrisk ansedd socialdemokratisk professor, vågat uppträda till försvar för en sak, vars rätt dock många insett. Om, såsom det tyvärr hänt, den fattiges fattigdom försvagat hans sak, så vore det lika otillätligt, att den rikes eller den f. d. rikes impopularitet, dessutom huvudsakligen förvärvad genom en broders svindlerier, skulle hindra honom att få rätt. Rätten vore en alltför dyrbar klenod för att utsättas för rosten av ovidkommande känslor. Den rosten sutte kvar och fläckade och hade den egenskap att sprida sig vidare.

Jag har så utförligt refererat den ifrågavarande tidningen, därför att jag helt och fullt delar de andragna synpunkterna. De faktiska skälen för detta mitt instämmande behöver jag lyckligtvis icke nu besvara den ärade kammaren med. De äro utvecklade i ett utlåtande, som jag avgav i höstas, som ut-

Interpellation. (Forts.)

givits av trycket under titeln »Torsten Kreuger oskyldigt dömd» och som, efter vad jag har mig bekant, tillställts var och en av kammarens ledamöter. Detta utlåtande är så till vida ofullständigt, som orimligheten i att här döma för bedrägeri torde kunna ha utlagts på ett vida fullständigare sätt. Men så till vida är det icke ofullständigt, som blott ett enda — vilket som helst — av en mängd argument, som jag medtagit, enligt min mening borde ha varit tillfyllestgörande för ådagaläggande av, att den dömda icke gjort sig skyldig till något, som efter vår lag kan beläggas med vare sig straff eller skadestånd. Uppfattningen, att i detta fall ett bedrägeribrott begåtts, är oförenlig med de kunskaper i straffrätt och bevisrätt, som meddelas vid våra juridiska fakulteter. Detta påstående tager jag självfallet helt och fullt på mitt ansvar som rättsvetenskapsman.

Vi svenskar pläga vara stolta över vårt rättsväsende. Kunna vi med vad som nu skett för ögonen peka på vissa beryktade fall i utlandet — jag bortser naturligtvis från diktaturländerna — och säga att dylika domstolsavgöranden icke vore möjliga hos oss? När Frankrike i slutet av förra århundradet hade sin stora rättegångsskandal, vilade icke folkstämningen till förmån för den oskyldigt dömda, innan denne vunnit fullständig upprättelse. Här har nu hos oss en man dömts till mest vanärande straff, såsom vore han en stor bedragare. Samtidigt kan det visas, att han icke handlat annorlunda än vilken oförvitlig affärsman som helst i dylika situationer plägar handla. Utredningen visar därjämte otvetydigt, att han sökt förkovra och stärka sitt företag. Den visar också, att han, när under de senare åren utsikterna för driften förörkades genom en inträdande konjunkturförsämring, icke gav vika för svårigheterna utan ställde in sig på att söka betvinga dem. Det föreligger genom utredningen kanske t. o. m. anledning antaga, att företaget — därest han hade fått tillfälle att genomföra de planer, som han för sistnämnda ändamål arbetade med — skulle ha kunnat hålla stånd trots dessa sällsynt ogynnsamma konjunkturer och att all förlust för obligationsköpare sålunda skulle ha förebyggts. Finns det någon människa, hur oförvitlig hon än är, som icke riskerar att stämplas såsom bedragare, därest en sådan dom vore att anse som laglig? En sund rättskänsla, d. v. s. en sådan rättskänsla, som låter sig ledas av förståelsen för rättsväsendets betydelse för *allas* vår välfärd, måste här ovillkorligen kräva den dömdes fullständiga upprättelse. Uteblir mera allmänt ett sådant krav, då betyder detta, att vår rättskultur icke är så stark, som vi städe önskat att framställa densamma.

Uppfattningen inom de juristkretsar, i vilka jag diskuterat denna sak, är i allmänhet den, att en oskyldig här fått lida för sin broders skull, på det att därigenom vissa masslidelser skulle tillfredsställas. Även om det så förhölle sig, synes det dock uppenbart, att situationen icke kan ha varit den, att dessa masslidelser satt sig i rörelse av sig själva. Giver man akt på en del av pressens hållning till anklagelsen vid dennas igångsättande och känner man vidare till det rena ryktessmideri, som här florerat inom vissa opinionsbildande cirklar, så kan man icke undgå att fråga sig, huruvida icke de primitiva hämndinstinkter, som man här tyckt sig spåra hos vissa befolkningsgrupper, i själva verket dirigerats genom hejdukar i tjänst hos vissa mäktiga enskilda, vilkas intressen befrämjades av att den anklagade om möjligt avfördes från den ekonomiska skådebanan. En farhåga för att det så förhåller sig hyses vederligen på många håll. Vare sig denna farhåga har faktisk grund eller icke, giver den en särskilt odiös karaktär åt vad som här förekommit inom vårt rättsväsende. Utbreder sig den föreställningen — den må vara grundad eller icke — att vissa enskilda krafter lyckats sätta rättsväsendet i funktion blott för att befria sig från en konkurrent, vars kapacitet på affärsområdet utgjorde

Interpellation. (Forts.)

ett hinder för de nämnda intressena att göra sig breda, då råkar därmed förtroendet för rättskipningen allvarligen ut för faran att undergrävas. En sådan föreställning har faktiskt erhållit stark näring genom anklagelsens egenartade häftighet, vilken gjorde, att den tilltalade omedelbart inmanades i häkte, dymedelst avsevärt berövad sina försvarsmöjligheter och till sina fienders stora tillfredsställelse med största möjliga skyndsamhet avpolletterad från affärslivet. I en mycket ansedd västkusttidning har, visserligen mellan raderna men dock ganska tydligt, skymtats en förmodan, att de uppseende-väckande manipulationerna avseende den ekonomiska rådigheten över ett av landets större tidningsföretag icke skulle kunna ha ägt rum, därest icke huvudintressenten tvungits inom lås och bom. Härmed skall på intet sätt vara insinuerat, att sistantydiga tidningsföretag medverkat i hetsen, som ledde till den ifrågavarande häktningen.

I den tillsyn, som riksdagens justitieombudsman har att utöva över lagars och författningars efterlevnad, ingår framför allt annat vakandet däröver, att medborgarna icke genom falsk användning av strafflagen varda berövade ära och frihet. Det är nu snart halvtannat år sedan mannen ifråga i högsta instans dömdes för bedrägeri till straffarbete och påföljd. Men justitieombudsmannen har i denna sak icke låtit sig avhöra. Om han också av särskilda skäl dragit sig för att finna 101 § R. F. tillämplig, så torde dock andra möjligheter ha funnits för honom att tillkännagiva sitt missnöje, därest han, i likhet med mig och samtliga de jurister, med vilka jag ingående rådfört mig i detta mål, funnit dess behandling anmärkningsvärd. Justitieombudsmannainstitutionen har otvivelaktigt varit till stor nytta för medborgarnas trygghet gentemot byråkratiska övergrepp. Man kan dock svårligen komma ifrån den iakttagelsen, att dess effektivitet står i en alltför märkbar proportion till den personliga kraften och oräddheten hos utövaren av detta ämbete. Enligt min mening är den främsta olägenheten med institutionen ifråga den, att utövaren, gemenligen uppfostrad inom juristbyråkratien, såsom justitieombudsman förtjänar sina sporrar för vinnande av en högre post inom samma byråkrati. Även om denna olägenhet svårligen kan tänkas avhjälpt, är det dock av stor vikt att beakta, att justitieombudsmannen i saker av sådan art som den här berörda icke alltid har den självständiga, från juristbyråkraternas intressen och synpunkter frigjorda ställning, som vore önskvärd. Då faktiskt den praxis utbildad sig, att, såsom det heter, högsta domstolen rekryterar sig själv, är det ju tydligt, att en justitieombudsman, som skulle ha vågat ex officio klandra en högsta domstolens dom, icke kan ha stora utsikter att efter förrettat ombudsmannavärv vinna inträde i denna domstol. Detta sagt endast såsom ett i förevarande sammanhang åskådliggörande exempel.

För dem, som med politik blott avse aktuell politik och partipolitik och vilkas politiska intressen därför endast bestå i att kunna uppehålla eller stärka vissa politiska lägen eller befrämja vissa politiska resultat, för dem sjunker en sådan fråga som denna ned till en bagatellartad, kanske rent av ur politisk synpunkt löjligt liten sak. En sådan ståndpunkt är dock föga statsmannamässig. Rättsväsendet är ju själva grundvalen för samhällslivet. Dess omvårdnad får en vidsynt politik aldrig lämna ur sikte. Frågan härom måste alltid rycka upp i förgrunden, så snart farhågan uppstår, att allt här icke är väl bestämt. Rättsväsendet är till för medborgarnas *trygghet* i handel ochandel. Konsekvensen av sådana domar, som här berörts, är att rättsväsendet kan bli till en fullkomlig *fara* för vilken oförvitlig medborgare som helst. Mina egna partivänner liksom småfolkets övriga särskilda representanter i den ärade kammaren skola säkerligen vara alltför kloka och upplysta för att här kunna ställa sig likgiltiga av den anledning, att denna fara just i förevarande

Interpellation. (Forts.)

fall utvecklat sig till en olycka för en kapitalist. Det torde därför icke behöva spillas några ord på någon utredning för, att här föreligger ett verkligt samhällsintresse, inför vilket allmän solidaritet utan hänsyn till partiskillnader borde giva sig av sig självt.

Straffdomar utan stöd i straffrätten få icke förekomma i ett demokratiskt styrt samhälle. De tillhöra diktaturländerna. Där äro de, såsom erfarenheten visar, nödvändiga medel för terrorns och regimens uppehållande. Med denna anmärkning framträder en särskild sida av den fråga, som jag nu berört. Ju starkare rättsväsendet är, och ju ömtåligare den sunna rättskänslan hos medborgarna, desto tryggare är demokratin förankrad och desto starkare är barriären mot diktaturen. — Det är med hänsyn jämväl till denna synpunkt, som jag nu med stöd av vad jag anfört tillåter mig anhålla om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande frågor, under antagande, att herr statsrådet, i likhet med interpellanten och de rättslärdar, med vilka interpellanten rådfört sig, är av den uppfattningen, att rättskipningen här råkat in på en farlig avväg:

1:o. Anser herr statsrådet, att regeringen har konstitutionell möjlighet att genom tillsättandet av en, så långt möjligt, opartisk undersökningskommission eller på annat sätt giva upprättelse åt en oskyldigt dömd?

2:o. I fall av nekande svar å föregående fråga, anser icke herr statsrådet, att utöver resningsinstitutet ett på särskilt sätt omgärdat extraordinärt remedium borde vara att tillgå till skydd för den enskilde gentemot domar av här berörd art?

3:o. Anser herr statsrådet, att något kan åtgöras för att stärka justitieombudsmannens självständighet gentemot vissa mäktiga krafter inom den högre byråkratien?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 9.

Härpå erhöles ordet av herr **Hagberg** i Luleå, vilken anförde: Herr talman! *Interpellation.*

Det tyska beslutet att återinföra den allmänna värnplikten och Tysklands demonstration av ett väldigt stridsflyg tillspetsade alla förefintliga motsättningar i vår världsdel och framställde samtidigt faran för en ny krigisk katastrof som det överhängande och näraliggande spörsmålet. Därigenom har den tidigare inledda kapprustningen forcerats.

Delade meningar torde knappast råda om, att det tyska beslutet ingår som ett led i fullföljandet av det program för territoriella erövringar och revansch, som Hitler uppskisserat. Beslutet är en manifestation av krigiska avsikter.

Nationernas förbunds rådsmöte, som inkallats för att behandla ett förslag från den franska regeringen att protestera mot det tyska upprustningsbeslutet, godkände enhälligt detta förslag. En enda representant talade mot förslaget och nedlade sin röst i voteringen. Denne representant var den danske utrikesministern Munch, som jämväl var Sveriges (och Norges) representant i rådet. Den danske utrikesministerns uppträdande i Genève hade föregåtts av en konferens i Köpenhamn, där samtliga skandinaviska utrikesministrar deltog. Denna konferens förberedde och — enligt en förklaring av den norske utrikesministern Koht för Dagens Nyheter — uppdrog riktlinjerna för den danske utrikesministerns uppträdande i Genève.

Den danske utrikesministerns ställningstagande uppfattas överallt som en solidaritetsförklaring gentemot den tyska fascistiska regeringen och dess krigsförberedelser. Inte minst är detta fallet i Tyskland. Deutsche Allgemeine

Interpellation. (Forts.)

Zeitung förklarar exempelvis: »Man kan förstå att det icke varit lätt för Skandinavien socialdemokratiska och demokratiska ledare att hos dem närstående inrikespolitiska kretsar fordra rättvisa mot Tyskland. När de likväl gjort det, så ligger däri den bittra övertygelsen, att femton års kamp om ett verkligt och ärligt folkförbund varit förgäves, att detta folkförbund blivit ett stormakternas verktyg. Den danska ståndpunkten är en ännu skarpare dom än ett nej skulle ha blivit. Om den danske utrikesministern genom ett nej förhindrat ett antagande av beslutet, så hade det kunnat tydas så att man på neutral sida fortfarande hoppades på en självövertvinning hos de andra.»

Detta behöver inte kommenteras.

Det föreligger alltså deklARATIONER från de danska och norska regeringarna. Blott den svenska regeringen har inte på något sätt delgivit allmänheten sin mening i frågan. Av regeringspartiets press går det inte att utläsa vad som är regeringens ståndpunkt. Medan exempelvis en del socialdemokratiska tidningar i vårt land tar avstånd från den danske utrikesministerns handlingsätt i Genève, har å andra sidan ett flertal socialdemokratiska tidningar trätt upp till försvar av detsamma. Det borde därför vara regeringen själv angeläget att avge en förklaring inför riksdagen.

Det är i det sammanhanget också en fördel, att regeringen klargör, huruvida ställningstagandet i Genève står i överensstämmelse med den linje, som utrikesminister Sandler företrädde i Genève i fjol, nämligen frihet för Tyskland att upprusta. Han förklarade då som bekant, att då den s. k. nedrustningsvägen stängts återstod blott »att antingen medgiva upprustningen men under kontroll eller låta den förverkligas utan kontroll». Den danske utrikesministerns demonstration mot N. F:s rådsförsamlings beslut för några dagar sedan synes ha ett omedelbart samband med kravet om Tysklands rätt att upprusta.

Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till hans excellens utrikesministern få framställa följande fråga:

Uttrycker den danske utrikesministerns ställningstagande vid N. F:s rådsmöte även den svenska regeringens uppfattning om den protest, som antogs mot den tyska regeringens fördragsbrott?

Jämväl denna framställning bordlades.

§ 10.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 6, till Konungen angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

§ 11.

Slutligen föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 335, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om ändrad ordning för tillsättande av ständig adjunktsbefattning; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 12.

Till bordläggning anmälades andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion, II:79, angående åtgärder till höjande av filmkulturen m. m.

Interpellation. (Forts.)

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Staxäng	under 5 dagar fr. o. m. den 25 april,
› <i>Beck</i>	› 5 › › › 25 ›
› <i>Johnsson</i> i Kalmar	› 5 › › › 27 ›
› <i>Paulsen</i>	› 6 › › › 27 › och
› <i>Brädefors</i>	› 5 › › › 25 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.8 e. m.

In fidem

Per Cronvall.